

Çərşənbə, 5 noyabr 1919-cu il, nömrə 314

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-davamiyyəsi. Çərşənbə, 11 səfərül-müzəffər sənə 1338. 5 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə satrı 8 rubla, axırncı səhifədə satrı 6 rubla, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rubla axırncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

İNNA LILLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Ticarət, Sənaye və Ərzaq nazirinin xüsusi əmrlər məmuru və Baş müfəttişi Əbdülbaqi İsmayilzadə kamali-yəs və təhəssürlə [böyük bir kədər və həsrətlə] öz qöv-m-əqrəba və dost-aşnalarına, öz əziz və sevgili qızı və ailəsi Minaxanım İsmayilzadənin həmin noyabrın 6-da vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin pəsməzarı [yas məclisi] noyabrın 5-inəcən Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evində olacaqdır.

başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

14013

ELAN

Azərbaycan dəmiryollarında cari olan tariflərin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanun

1 – Rusiya dövləti qanun və qərar-dadlar məcmuəsində 12 təşrin-i-sani 1914-cü sənədə 308-ci nömrə 2869 və 2873-ncü maddələrlə elan edilən sürəti və sərnişin qatarları ilə göndərilən mallardan və həmçinin dəmiryollar ilə gedən sərnişinlərdən alınan müvəqqəti hərbi vergi alınması bu qanunla təbdil edilir.

2 – 1, 2, 3 və 4-cü klas sərnişin və mal müşayiətçilərindən alınan və iyun 1917 sənəyə kimi cari olan əsl tariflər 25 dəfə artırılır.

Qeyd: Şəhər həvalisində [ətrafında] olan miqdarı artırılır:

A) Bakı ilə Sabunçu arasında: 1-nci klas 6 manata kimi (cari olan 3 m. 20 q. əvəzinə)

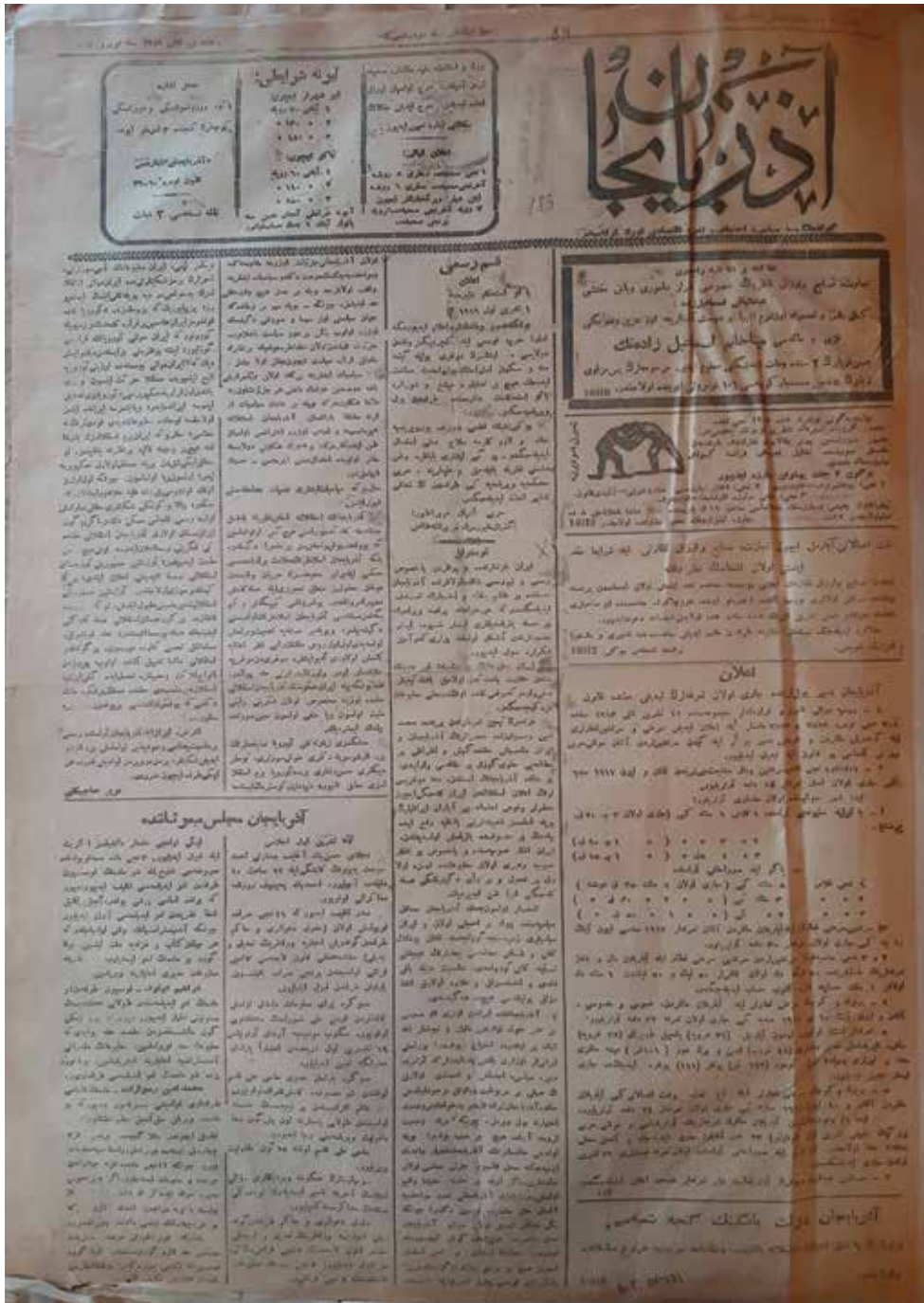
2-nci klas 3 manata kimi (cari olan 1 m. 90 q. əvəzinə)

SİRK "MODERN"

Çərşənbə günü noyabrın 5-ndə 1919-ncü ildə məşhur akrobat, sirkün naziri Kumonun benefisidir. Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [aradı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir. 1-nci: Boqatryov – Kalişeviç; 2-nci: Qafqaz mübarizəsi Staroşvili – Jan-de-Kolon; 3-ncü: Qəti mübarizə Qara Maska – Oleynikov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa

"Azərbaycan" qəzetinin 314-cü nömrəsinin 1-ci səhifəsi

3-ncü klas 1 m. 50 q.-ə kimi (cari olan 1 m. 15 q. əvəzinə)

B) Bakı ilə Suraxanı arasında:

1-nci klas 8 manata kimi (cari olan 4 m. 35 q. əvəzinə)

2-nci klas 4 manata kimi (cari olan 2 m. 40 q. əvəzinə)

3-ncü klas 2 manata kimi (cari olan 1 m. 50 q. əvəzinə)

3 – Sərnişin sürəti qatarları ilə aparılan mallardan alınan tarifələr 1917 sənəsi iyun ayının 15-ə kimə cari olan tarifələr 40 dəfə artırılır.

2 və 3-cü maddəyə qeyd: Sərnişinlərdən sərnişin sürəti qatarla aparılan mal və baqaj tarifələrinin hesablarında 50 qəpiyədək olan qalqılar 50 qəpik və 50 qəpikdən 1 manatadək olanlar 1 manat hesabı ilə nəzərə alınıb hesab ediləcəkdir.

4 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla aparılan mallardan, ümumi və xüsusi alınan və iyun ayının 10-u 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifə 32 dəfə artırılır.

Bu tarifələr istisna olunur: odun aparmaq (31-nci qrup), palçıq torpaq (38-nci qrup), daş, qayırılmamış maddən daşları (41-nci qrup) narın və bərk duz (101-nci qr.), meşə malları, taxta və qeyriləri (27/55-nci qr.), kömür (112-nci qr.), tuklar [mineral gübrələr] (111). Bunlara indilikdə cari qiymətlər tətbiq edilir.

5 – Böyük və kiçik sürəti qatarlarla ağ neft və neft emalatı kimi aparılan mallardan alınan və 10 iyun 1917-nci sənəyə kimi cari olan tarifələr 24 dəfə artırılır.

Qeyd:

1) Bütün qatarlardan aparılan malların tarifələrinin artırılması və müvəq-

qəti hərbi verginin təbdili təşrinə-əvvəl (oktyabr) 23-dən etibarən cari ediləcək və ancaq məhəlli münaqilata [yerli daşımalara] aid olacaqdır;

2) Bakı ilə Suraxanı arasında olan tarifə qiymətləri 29 təşrinə-əvvəldən cari edilməkdədir.

6 – Sərnişin qiymətləri və bunların artırılmasına dair tarifələr əlahiddə elan ediləcəkdir.

115

NEFT EMALATI APARMAQ ÜÇÜN TİCARƏT, SƏNAYE VƏ ƏRZAQ NƏZARƏTİ İLƏ ŞƏRAİT ƏQD ETMİŞ OLAN ƏŞXASIN NƏZƏRİ-DİQQƏTİNƏ

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin elanı mövcibincə [əsasında] müahidə əqd etmiş [müqavilə imzalamış] olan əşxasdan bir dəstə bu işdə maraqlı olanları Borsa altında 1 nömrəli evdə Qorçakovski cad-dəsində Ev Sahibləri İttifaqının mənzilində həmin təşrinə-saninin 5-də saat 5-də olacaq ictimaya [yiğıncağa] dəvət edir.

Müzakirə ediləcək məsələlər:

Nəzarət tərəfindən tələb edilən müahidənamə təxiri və məktubən iltizamın təvizi [yazılı iltizamın verilməsi].

Bir dəstə əşxas müvəkkili

14012

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT BANKININ GƏNCƏ ŞÖBƏSİ

Bu noyabrın 9-ndan etibarən müamilatla [əməliyyatlara] başlayır və Nizamnamə mövcibincə [Nizamnaməyə əsasən] hər növ müamilatda bulunacaqdır.

T-318

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Elan

Bakı İstehkam Dairəsinə

1 təşrinə-sani 1919

Bununla ümum vətəndaşlara elan edirəm [bildirirəm] ki, idareyi-hərbiyyə qüvvəsi ilə keçirdiyimiz vaxtdan dolayı, işlərin doğru yol ilə getməsinə və sükun [və] istirahətin pozul[ma]masına mümaniat edəcək heç bir tətill, mitinq və şuralara Bakı İstehkamat Dairəsində tərəfimdən yol verilməyəcəkdir.

Bu kimi təşəbbüsata qəti surətdə yol verilməyəcək və lazım gələrsə, silah dəxi istemal ediləcəkdir [işlədiləcəkdir]. Bu kimi işləri yapanlara vətən düşməni nəzəri ilə baxılacaq və əleyhlərinə hərbi məhkəməyə verilməyə kimi tərəfimdən ən şiddətli tədabir ittixaz ediləcəkdir.

Harbi general-qubernator:

General-mayor Murad Girey Tlexas

QONŞULUQ

İran qəzetələrində və bunlardan başxüsus [xüsusilə] rəsmi və nim-rəsmi [yarı-rəsmi] şəkildə olanlarında Azərbaycan haqqında bir taqım məqalə və əxbarata [xəbərlərə] təsadüf edilməkdədir ki, xeyirxahanə bir qəsd və bəradaranə [qardaşcasına] bir hisslə yazılmadıqları istər şivə, istər məzmunlarından aşkar olmaqla, bizləri kədəramız fikirlərə sövq edir.

İran mətbuatının bu münasibəti-qeyri-dostanəsindən əlavə, baisi-kədar olacaq başqa keyfiyyətlər dəxi vardır ki,

mövqeyi gələndə onun da bəhsi mətbuatımız[d]a keçəcəkdir.

Qəzetəmizin keçən nömrələrindən birində Məhəmməd Əmin Rəsulzadə həzrətlərinin Azərbaycan və İran münasibəti haqqında geniş və ətraflı bir mütaliləni [qiymətləndirməni] havi [əhatə edən] gözəl bir məqaləsi vardı. Bu məqalə Azərbaycanın ismindən, daha doğrusu, onun elanı-istiqlalından İran gələcəyi üçün xətərlər vüqusu [təhlükələr əmələ gəlməsi] ehtimalına pey aparın [iz sürən] iranlıların böylə əsassız əndişələrini bilkülliyyə [tamamilə] rəf edə [aradan qaldıra] biləcək bir məzmununda yazılmış olduğundan, İran əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] və baxxüsus bu əfkari-ümumiyyə rəhbəri olan mətbuatında lehimizə olaraq bir təhəvvül [dəyişiklik] və bir rəy dəyişikliyi əmələ gələcəyini qəviyyə [möhkəm inanaraq] zənn edirdik.

Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan məhafilə-siyasiyyəsinə [siyasi dairələrində] böyük bir əhəmiyyəti olan və İran siyasiləri zümrəsinə gözləcəsinə tanınan bu zatın [şəxsin] kafi və şafi mütaliləsi [qənaətləndirici fikirləri] bəzilərinin həyəcanını təskinə kafi görünmədi. Münasibət eynilə baqi qaldı və etimadsızlıq və əlavə olaraq etinasızlıq politikası heç də dəyişmədi.

Azərbaycanın İrandan ötrü ən səmi bir xeyirxah olduğunu dəlil və sübutlarla isbata bir o qədər də ehtiyac yoxdur. Burasını iranilər özləri yaxşı bilməlidirlər ki, aramızda dini, siyasi, ictimai və iqtisadi olaraq ən sıxı bir mərbutiyyət [bağlılıq] və yaxınlıq mövcud olduğu halda, Azərbaycan İrana qarşı bədxə-

hanə bir vəziyyət ixtiyarına yol verməz. Çünki böylə vəziyyət lüzumuna arada heç bir səbəb yoxdur. Böylə olduğı halda, İrənin Azərbaycanə etibar və etimad etməyəcəyinə məhəl qalmayı. Cüzi mənası olan hadisələri – əgər öylə bir hadisə həqiqətən vəqə olmuşsa – irəə ilə [göstərməklə] Azərbaycanı təhti-müaxizəyə [sorğı-suala, şübhə altına] almaq hal-hazırda dürüst deyildir. Çünki yeni təşəkkül etmiş olan cavan Azərbaycan hal-hazırda fəvqəladə günlər keçirmək üzrədir, mühafizəyi-istiqlal və təmini-istiqlal [azadlığını qorumaq və gələcəyini təminat altına almaq] üçün heç bir yerdən müzahirət [kömək] görməksizin yalnız öz qüvvəsi və öz tədbiri ilə çalışmaqda olan Azərbaycanı cüziyyət üzərinə məqami-mühakimə və müaxizəyə çəkmək dürüst deyildir. Siyasiyyət işlərinə vəqif olanlarca böylə bir əməl heç vaxt haqlı ədd [hesab] edilməz. Çünki böylə mühüm bir zamanda ki, cahan siyasəti öz sima və surətini dəyişmək üzrə olub, yeni bir dövri-siyasət başlanır, cüziyyət qəbilindən olan hadisələrə avamyana bir nəzərlə baxmaq ərbabi-siyasət üçün caiz ola bilməz.

Siyasiyyət işlərinə biganə olan və əsrarını [sirlərini] başa düşməyən avamın adəti hər cüziyyət üzərinə daima şikayətdir ki, böylə bir adət siyasiyyət ərlərinə mütləqə yaraşmaz. Azərbaycan istiqlalına prinsip və əsas üzrə etirazı olmayan zənn etdiklərimizin, bir tacirin şikayəti dolayisilə mütəəssir olub da etidali-dəmini [soyuqqanlılığını] itirməsi hissiyyətə qapılmaqdır.

Halbuki siyasiyyət işləri hissiyyət müdaxiləsini qəbul etməz.

Azərbaycanın istiqlalına əsas nəzəri ilə baxmaq məsələsinə gəldikdə, burasını heç kəs unutmasın ki, bu vəq'ə boş və əsassız bir macərə deyildir, bəlkə Azərbaycan islamlarının [müsəlmanlarının] salamat bir iradəsi hökmü ilə bərabər, mühitimizin cərəyanı-vəqayesindən [hadisələrinin cərəyanından] doğan məqul [ağlabatan, məntiqə uyğun] bir məntiq təcvizi [icazəsi, mümkün görməsi] ilə əmələ gəlmiş mühüm bir əmri-vaqedir [faktır]. Bu əmri-vaqeni kim bəyənər və kim bəyənəməz məsələsi, Azərbaycan islamlarının iradəsinə dəyişə bilməz və böylə bir məsələyə əhəmiyyət verilmiş olsaydı, əvvəl-əvvəl rus xalqının rəyi nəzəri-etinəyə alınmış olardı ki, bu işlərə doğrudan-doğruya əlaqədar odur və özünün də qüvvəti hələ böyükdür. Fəqət bununla belə, İrən hökumətinin Azərbaycan istiqlalı haqqında özünə məxsus olan fikrini, rəyini – müsbət olsun və ya mənfə olsun – müəyyən surətdə bilmək istərdik.

Məmləkətimizi ziyarətə gələn Avropa nümayəndələrinin bizə qarşı söylədikləri xoş sözləri, göstərdikləri hüsn-rəftarı biz – “Avropa bizim istiqlalımızı mütləq tanıyır” deyə dəlil göstərmək istəmədiyimiz kimi, İrən mətbuatının acı sözlərini, tacirlərin yersiz şikayətlərini də – “İrən dövləti istiqlalımızın bədxahıdır” deyə böylə tələqqi etmək [qiymətləndirmək, qəbul etmək] istəməyiriz. Biz bilirik ki, bizim haqqımızda nə Avropa, nə da qonşumuz İrən hələ müəyyən bir qərara gəlməmişdir. Bizə böylə görünür ki, İrən dövləti Avropanın qərarını gözləyir. İştə bu fəqərəni [hadisəni; faktı] biz istəmədik və istərdik ki, İrən dövləti bu məsələdə özünü Avropaya tabe etməyib də müstəqillən hərəkət etsin və bəri

başdan öz qərarına hökm versin. Avropa bizi təsdiq edərsə – İrən da edər və ya etməzsə – İrən da etməz olacaqsə, o halda mətbuat dedi-qodularının nə mənası? Halbuki İrən bizim istiqlalımızın bəqa və fənalığına [əbədiləyinə və ya puç olmağına] heç bir vəchlə laqeyd bir nəzərlə baxa bilməz. O, mütləq iki şiqqdən [variantdan] birinə müstəqil olaraq hökm verməlidir: olsun və ya olmasın. Çünki əvvəl-əvvəl biz onun qonşusu yuq, bina-ənileyh [ona görə] əlaqə və rəbitə lazım gələcəkdir; və illə [yoxsa] bugünkü şikayətləri haqlı da olmuş olsa, rəsmi əncamı mümkün deyildir. Əgər bu gün İrən müstəqil olaraq Azərbaycan istiqlalı haqqındaki fikrini rəsmən elan edərsə, onu heç kəs məzəmmət edə bilməz. Arjentin Cümhuriyyəti Gürcüstan istiqlalını rəsmən tanıdığını elan etdi; buna kimin bir sözü olacaqdır? Arjentin Cümhuriyyəti istiqlaliyyət prinsipini qəbul etmiş, ona görə də Qafqazda bir Gürcüstan istiqlalı əmələ gəldiyini eşitcək həman dəm [həmin an, dərhal] rəsmən tanımışdır. Hələ qonşuluq, müsəlmanlıq təəssübü kənarında dursun, bu günə qədər istiqlalı daima təzyiq altında olub, bu üzədən ənvai [müxtəlif] fəlakət və müsibətlərə təhəmmül edə gələn [dözən, uzun zamandan bəri dözən] İrən, istiqlal prinsipi haqqında müstəqil bir fikrə malik deyilmi ki, bu fikrin ifşasını bir bu qədər ... salır...

Əlqərəz, İrən ilə Azərbaycan arasında rəsmi bir münasibət peydası vücudpəzir olmamış [əmələ gəlməmiş], bizə qarşı edilən şikayətlər yersizdir və yersiz olduğu qədər də hər iki tərəf üçün zərərdir.

Üzeyir Hacıbəyli

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

27 təşrini-əvvəl [oktyabr] iclası

İclas Həsən bəy Ağayevin sədarəti, Əhməd Cövdət Pepinovun katibliyi ilə saat 12:10 dəqiqədə açılır. Əhməd bəy Pepinov ruznameyi-müzakirəti [müzakirə gündəliyini] oxuyur.

Sədr təklif edir ki, 16-cı sırada qoyulmuş olan “Hüquq davaları və hakim tərəfindən göndərilən əxbariyyə və rəqələri tədil və təbdili” [düzəldilməsi və dəyişdirilməsi] haqqındaki qanun layihəsi 3-cü qiraəti olduğundan 1-ci sırada baxılsın. Parlaman tərəfindən qəbul edilir.

Sonra bərayi-məlumat [məlumat üçün], daxil olmuş kağızlardan Erməni Milli Şurasının məktubu oxunur. Məktub mövcubincə [məktuba əsasən] Arşak Arutunyan 19 təşrini-əvvəl tarixindən etibarən Parlaman üzvlüyünə təyin edilir.

Sonra Parlaman üzvü Hacı Əli Qasımoğlundan şu məzmununda gəlmiş teleqraf oxunur:

“Ailəm əfradından [fərdlərindən] bir neçəsinin xəstə olduğundan dolayı bəndələrinə 15 gün daha məzuniyyət verilməsini rica edirəm.”

Hacı Əli Qasım oğluna 15 gün məzuniyyət verilir.

Sosialistlərin hökumətə verdikləri sualı iclasın axırına təxir edilərək, növbədəki məsələnin müzakirəsinə keçilir.

Hüquq davaları və hakim tərəfindən göndərilən əxbariyyə və rəqələrinin tədil və təbdili haqqındaki qanun layihəsinin 2-nci qiraəti müzakirəsiz qəbul edilir. 3-ncü məsələ Mətbuat Nizamnaməsinin 2-nci qiraətidir.

İki əvvəlinci maddələr danışıqsız, əksəriyyətlə qəbul edilir. 3-ncü maddə səsə qoyulduqda məruzəçi **Şəfi bəy [Rüstəmbəyli]** şü maddənin komisiyon tərəfindən ləğv edilməsini təklif edir. Deyir ki:

Bunda əsasi bir şey yoxdur, ancaq praktik nöqtəyi-nəzərindən ləğv edilməsi arzu edilir, çünki administrasiyanın vaxtı olmayacaqdır ki, hər çıxan kitab və qəzetəyə diqqət etsin. Buna görə bu maddə ləğv edilib, bu vəzifə mətbuat müdiri ixtiyarına verilsin.

İbrahim Əbilov - Komisiyon tərəfindən şü maddənin ləğv edilməsindən dolayı kəndisinin məmnuniyyətini izhar edir. Deyir ki:

Bizim iki gün danışmağımızdan məqsəd hələ bu idi ki, mətbuata sədd qoyulmasın, mətbuatın müqəddəratı administrasiya ixtiyarına tapsırılmasın. Buna görə, biz də şü maddənin ləğv edilməsi tərəfdarıyıq.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə - Maddənin qalması tərəfdarı olduğunu söyləyir və deyir ki:

Bu maddədə verilən haqq ancaq mətbuat qanunu əsasının tətbiqi üçündür. Məsələn, Gəncədə birisi qəzetə çıxarmaq istəsə, qubernator vasitəsilə məlumat verər. Çünki 11-ci maddədə, qəzetə çıxarandan ərizə və məlumat istənilir. Əgər bunu ümumi müdirə həvalə etsəniz, o vaxt qəzetə üçün bilavasitə Bakıya müraciət etmək lazımdır ki, bu, qəzetə çıxaranın işini daha da çətinləşdirər.

Madam ki, qubernatorlar əvəzinə müdiriyyətin şöbəsi hələ lazım görünməmişdir, ona görə komisiyonun təklifi düz deyildir.

Bu nöqtəyi-nəzərdən maddənin qalmasını təklif edir.

Əhməd Cövdət - Maddənin yenə tərəfdarları olduğundan dolayı təəssüfünü izhar edir. Administrasiya onsuz da öz işlərini necə ki lazımdır apara bilmədiklərinə işarə edərək deyir ki:

İndi Məhəmməd Əmin əfəndi bu administrasiyanın əlinə bir də mətbuat işini vermək istəyir. Bu da əlbəttə, düz deyildir. Təklif edirik komisiyonun təklifi keçsin.

Şəfi bəy (məruzəçi) - Maddənin ləğvindən məqsəd mətbuatın bir yerə toplaşması olduğunu bildirir.

Əgər birisi bilavasitə Bakıya mətbuat müdirinə müraciət edərsə, qubernator vasitəsilə müraciət etməkdən daha tez işinə baxılar və cavabını ala bilər. Ona görə hökumətin deyil, mətbuatın mövqeyini gözləmək lazımdır, – deyir.

Sədr - Beş nəfər məbusun imzası ilə 3-ncü maddənin ləğv edilməsi xüsusunda bir təklif varid [daxil] olduğunu söyləyir. Əlavə edir ki:

Komisiyonun da təklifi 3-ncü maddənin ləğvi olduğundan, ona görə yalnız komisiyonun təklifini səsə qoyacağam. Əvvəlcə qanunun maddəsini səsə qoyuram. Kim qanun layihəsinin 3-ncü maddəsinin eyni surətdə qalması tərəfdarıdır, əlini qaldırsın.

Əksəriyyəti-rəylə [səs çoxluğuyla] maddə qəbul edilir.

Mehdi bəy [Hacinski] 4-ncü maddəni oxuyur.

Şəfi bəy - Bu maddəyə əlavə edilən təshihlər o zaman lazım gələrdi ki, 3-ncü maddə ləğv ediləydi. Vəqta ki, 3-cü maddə qalır, onda o təshihlərə artıq ehtiyac qalmayıb.

Əbilov İbrahim - 3-ncü maddə qəbul olduqda bütün müdirlərin savadlı olmaları lazım idi. İndi isə o mətbuat savadsız polis əhlinin ixtiyarına verilir.

Bu Nikolay...

Sədr - (*onun sözünü kəsərək*) Natiq əfəndi, rica edirəm 4-ncü maddə xüsusunda danışasınız.

(*Məclisdə səs-küy qalxdığından natiqin sözü eşidilməyir.*)

Sədr - Rica edirəm, sədr ilə mübahisəyə girişməyiniz.

Səməd ağa - (*yerindən*) Heç bir şey eşitmək olmayır.

Əbilov - Çünki 3-ncü maddə ləğv olmadı, ona görə də təshihlər ləğv olunur və bu qanun mətbuata zidd olacaq. Binaənileyh [ona görə], biz bu qanun müzakirəsində iştirak etməyib, Parlaman iclasından gedirik.

(*Sosialistlər fraksiyonu iclası tərkdirlər.*)

Sədr - Dördüncü maddə xüsusunda danışan olmadığından səsə qoyur. Əksəriyyətlə maddə qəbul olunur.

Bu surətlə 5, 6, 7, 8-nci maddələr qəbul edilir.

Sədr – Kvestoru, katib Əhməd Cövdət Pepinovu çağırmaq üçün göndərir. Əhməd Cövdət iclasa gəlməkdən imtina etdiyindən, Parlamanın nəzər diqqətini bu nöqtəyə cəlb eyləyir.

Sədr deyir: - Siz gördünüz ki, bir fraksiya üzvləri nümayişkarənə bir surətdə məclisi tərkdildilər. Onların birisi də Divani-rəyasət üzvü Əhməd Cövdət idi. Əhməd Cövdət hər nə qədər Sosialist fraksiyonuna mənsub isə də, Divani-rəyasət üzvüdür. İki kərə xəbər göndərdim, gəlmədilər. Bu gün “Müsavat”

fraksiyonu nümayişkarənə bir surətdə məclisi tərkdilsə, mən bir müsavətçi sifəti ilə məclisi tərkdib gedə bilmərəm. Həmçinin katib[in] də bu nöqtəyi-nəzərdən iclasdan getməsi düz deyildir. Parlamanın nəzəri-diqqətini Əhməd bəyin bu hərəkətinə cəlb edirəm.

Başqa maddələr də oxunub cüzi təshihlərlə qəbul edilir. Növbədəki “İstintaq əqsamının [qisimlərinin; mərhələlərinin] təşkil və tədilən [düzəlişlərlə] islahı” haqqındakı qanun layihəsinin müzakirəsidir.

Məruzəçi Şəfi bəy Rüstəmbəyov bu xüsusda lazım gələn məlumatı verir. Qanun layihəsi etirazsız 1-ci və 2-ci qıraətdə qəbul olunur. 5 dəqiqəlik tənəffüs elan edilir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(*Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır*)

3 təşirini-əvvəl

(*Bolşevik xəbərləri*)

Hərbi əməliyyat

Arxangelsk cəbhəsində dəmiryol dairəsində güclü top atışı altında düşmənin hücumu davam edir.

Qatçına cəbhəsində bizim hissələrimiz Qatçınanın 8 fərsəx şimal-şərqində olan Kubişki və Buyvolovu işğal etdilər. Tərəfimizdən əsir və qənimətlər alınmışdır. Yürüşümüz davam edir.

Luj[sk] dairəsində Qdov cəbhəsində müvəffəqiyyətli yürüşümüz davam edir.

Düşməndən araba və toplar alınmışdır. Əlavə alınan məlumatla nəzərən, Luqanın işğalı əsnasında külli surətdə ərzaq və əlbisə alınmışdır.

Kiyev dairəsində Fastov altında vuruşmalar davam edir.

Dmitrov dairəsində yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir. Kamariçi mövqifində “General Drozdovski” adına olan zirehli qatar tərəfimizdən xəsarətlənmişdir.

Kursk dairəsində dəmiryol xətti boyunca şiddətli vuruşmalar davam edir. Düşmən boğucu qaz işlətmək və toplardan atəş açmaqla şiddətli müqavimət göstərir. Dəmiryolun şərq tərəfində yürüşümüz müvəffəqiyyətli surətdə dəirələnməkdədir.

Lion dairəsində Lion şəhərinin 5 fərsəx şərqindəki kəndə bizim hissələr vuruşma ilə çatdılar. İkinci Aleksey alayının bölüyünü əsir və 3 mitralyoz alınmışdır.

Borisoqlebsk cəbhəsində tərəfimizdən Povorino mövqifi işğal edilmişdir. Düşmən Novoxopyorsk dairəsindən sürətlə ricət etməkdədir [geri çəkilməkdədir].

Tsaritsın dairəsində Lujni mövqifini işğal edərək düşmənin qızğın əks-hücumunu dəf etdik. Tsarev dairəsində Tsarev yaxınlığında şiddətli vuruşmalar davam edir. Çornı Yar dairəsində bizim hissələrimiz nümayişdən sonra Meduyovku işğal etdik. 32 zabit, 8000 saldat, 7 top, 6 mitralyoz, mərmii sandıqları və başqa qənimətlər alınmışdır.

Ural dairəsində - Ural-Quryev xətti şərqində Ural nəhərinin 40 fərsəx cənuba olan xəttə qədər irəli hərəkət etmişlər.

Qatçinanın alınması

Petroqrada - Bizim N alayının bölüyü Qatçınaya daxil olmuşdur. Qırmızı qoşunlar Yamburqa tərəf hərəkət edirlər. Ağların ricəti [geri çəkilməsi] əsnasında bütün kəndlər talan edilmişdir. 18-dən 45 yaşına qədər olan bütün erkəklər səfərbərliyə alınaraq aparılmışdır. Arabalarla kəndçilərdən alınan ərzaq və əşya aparılmışdır. Bütün qara malları almışlardır. Körpülər altına qoyulmuş olan patlanğıc alət [alətlərini] sürətlə ricət etdikləri üçün patlada bilməmişlərdir. Qatçınada Şura tərəfindən hazırlanmış olan ərzaq aparıldığı kimi, bütün anbarlar qarət edilmişdir. Vağzalda olan elektrik alət aparılmışdır. Küçələr meyitlərlə məmludur [doludur]. Kommunistlərdən bir çoxları asılmışdır.

Düşməni təqib

Qatçına - Bizim qırmızı qəhrəmanlarımızın təzyiqi ilə düşməndən bir çox qənimət alınmışdır.

N ordusunun qərarı

Luqanı almış olan qoşunlarımız Luqandan şimala olan Preobrojenski mövqifini işğal etmişdir. Qırmızı qoşunların ruhu son dərəcə sürur və təntənəlidir.

Petliyuranın ingilislərlə qəti-əlaqəsi

Bütün Denikin qəzetləri Petliyura ilə ingilislər arasında olan əlaqənin qət edilməsi [kəsilməsi] xəbərləri ilə məmludur. Qaliçya qoşunları Qaliçyaya aparılmışlardır. Qaliçya komandanı 18-dən 40 yaşına qədər olanları səfərbərliyə dəvət edir.

Moskva - Bütün cəbhədə Qırmızı qoşunlar yürüşə keçmişdirlər. Petroqrada cəbhəsində tərəfimizdən Qatçına alınmışdır. Bütün Petroqrada cəbhəsində qoşunlarımız yürüşə başlamışlardır. Hər bir yerdə düşməni təzyiqatla geriyyə çəkilməyə məcbur edib qoşunlarımız irəliləməkdədir. Cənub cəbhədə biz Livnanı aldığımız.

QƏZETƏLƏRDƏN

Almaniya mətbuatı

Xariciyyə naziri [Herman] Müller siyasəti-hazirə haqqında

Almaniya Xariciyyə naziri Müller mətbuat nümayəndələri ilə müsahibədə bulunaraq siyasəti-hazirə haqqında bərvəchi-zir [aşağıdakı kimi] bəyanatı vermişdir:

“Versay Konfransı tədabiri-hərbiyyə ittixaz etmək [hərbi tədbirlər həyata keçirmək] və Rusiyanı abluka [blokada] altına almaqla sülhə dəstrəst olmaq [kəmək etmək] istəyir. Almaniya isə işbu məsuliyyəti öhdəsinə götürmək istəməyir. Bizim birinci prinsipimiz Rusiya daxili işlərinə müdaxilə etməməkdir. Məmludur ki, biz müdaxilə etmədikdə, Rusiyanın da eyni təriq ilə müamələdə bulunacağını [eyni qaydada raftar edəcəyini] nəzərdə tuturuq. Binaənileyh [ona görə], bolşevizm ilə mübarizəmiz də ancaq onların ərazimizə bolşevizmi keçirərək Almaniya inqilabına icrayi-nüfuz etmək istədikləri təqdirdə bulunacaqdır.

İkinci prinsipimiz də millətlər istiqlalı hüququnu tanımaqdır ki, Rusiya ilə həm-

hüddud dövlətlərlə olan münasibətimizi də bundan anlamaq olar. Hərgah həman həmhüddud dövlətlər əvvəlki siyasi vəziyyətlərinə yenidən qaytarılmış olarlarsa, biz ona geriyyə bir addım atmaq deyəriz. Müqəddəratı-atıyyəllərini [qələcək müqəddəratlarını] həll etmək onların kəndilərinə mütəəlliq bir fəqərədir [özlərinə bağlı bir məsələdir] və onun bizə dəxli yoxdur. Biz ancaq iqtisadi əlaqələrin iqamə ediləcəyi [bərpa ediləcəyi, inkişaf etdiriləcəyi] ümidi ilə Şərq hüddudunda sülh və müsəlimət [əmin-amanlıq] olmasını arzu edirik.”

Almaniya büdcəsi

Büdcənin üçüncü qıraəti Almaniya Milli Şurasında Maliyyə naziri Erzberqerin nitqi ilə başlanmışdır. Nazir göstərir ki, 79 milyard tələb edən 1918-ci sənə büdcəsi Almaniya dövləti tarixində ən ziyadə olan bir büdcədir. 1919-cu sənə büdcəsi irəlikindən 18 milyard əskikdir.

Erzberqer söyləmiş ki, Müttəfiqin əsakirini [Müttəfiq qoşunlarını] saxlamaq üçün təxsis edilən [ayrılan] məbləğin rəqəminin 210-dan 330 milyona qədər artırılması lazımdır. Hal-hazırda 204 milyard miqdarında olan milli istiqraz 1920-ci sənə nisanında 312 milyarda qədər yüksələcəkdir.

Sülh müahidənaməsi [sazişi] tələb edən məbləğlər bərəsində, əfkari-ümmiyyətdə [ictimaiyyətdə] təsirat [təsirlər] vücuda gətirməmək və Almaniya dövləti məsuliyyətdən boyun qaçıracaq kimi tələqqulərə [düşüncələrə] meydan verməmək niyyəti ilə bir söz söylənilməmişdir.

Nazir sülh müahidənaməsi tələbatının Almaniya qüvvəyi-maliyyəsi ilə müvafiqləşdiriləcəyini ümid ilə bəyan etmiş ki:

“Almaniya hökuməti sülh müahidə-naməsi tələbatını ifa etmək istəyir. Hər iki tərəfin mənafeyi onu istəyir ki, şu tələbat nöqtəbənöqtə təmin edilsin. Almaniya iflası, yəqin ki, Fransanın iflasını mövcib [iflasına səbəb] olacaqdı. Hərgah cahan və bilxassə Fransa, sülh müahidə-naməsinin insafsız tələbatı saiqəsi [səbəbi] ilə Almaniya emalatı hesabına verilərsə, o zaman beynəlmiləl məsai rəxnələr [pozulmalar] və bu vaxta qədər eşidilməmiş iqtisadi böhran icadını mövcib olar.”

Almaniya valyutu məsələsinə keçərək nazir söyləmiş ki, Almaniya əhvali-maliyyəsi və parası kursunun tənzim edilməsi ilə bütün cahan əlaqədardır.

Büdcə qəbul edildikdən sonra Milli Şuranın yeni cələsəsi [iclası] təşrinisəninin [noyabrın] 20-nə təyin edilmişdir.

Almaniya Milli Şurasında büdcə müzakirəsi

Sağ Alman firqəsi üzvü Hess Milli Şurada bəyan etmişdir ki:

“Biz hazırkı dövlətə izhari-etimad edə [etimad göstərə] bilmərik və ona görə də büdcə əleyhinə səs verəcəyiz.”

Müstəqil sosialist Zeger söyləmiş ki: “Məlumdur ki, biz də qəbul etməyəcəyiz.”

Maliyyə naziri Erzberqer cavab olaraq demiş ki:

“Müstəqil sosialistlərdən mən başqa bir şey də bəkləməyirdim. Sağların nitqləri də məni o qədər mütəhəyyir qılmamış [heyrləndirməmiş], ancaq mən edilən sözlərə qarşı şiddətlə protesto etməliyəm. Mən siyasi firqə xadimi kimi sağların imtinasından razıyam. Alman

xaqlı bu tezlikdə bunu unutmayacaqdır. Onların məqsədi vətənə düşmənənədir. Gizli müxalifətə baxmayaraq büdcə qəbul ediləcəkdir.”

İntizamın pozulması

“Priazovski kray” qəzetəsində Cənubi Rusiya qüvəyi-müsəlləhəsini [silahlı qüvvələrini] təchiz edən qərargah komandanının əmrnaməsi dərc edilmişdir. Bu əmrnamədə intizamın pozulmasına aid atıdəki [aşağıdakı] sözlər denilir:

“Könüllü ordu içində sabiq Rusiya ordusunun nizamnamələri müstəməldir [qüvvədədir] və onlara heç bir təğyirat [dəyişiklik] verilməmişdir. Amma Rostov və Naxçıvan (Don) şəhərlərində əsgərlərin əksəri bu nizamnamələrin ufaq tələbatını da unutmşlardır.

Əsgəri təzim qanunu heç riayət edilməyir və hətta bəzilərini, bəlkə, mükəddər də edir [kədarləndirir]. Əsgəri nazəkət unudulmuşdur. Böyüklərin qarşısında kiçiklər cığara içir [siqaret çəkir], oturlar. İctimai yerlərə sərbəstənə olaraq ağaclar, bastonlar [əsalar], qırbaclarla gəlirlər. Teatro foyelərində cığara içirlər, fasilə zamanları oturlar. Spirtolu içkilər istemalı [istifadəsi] fövqəlhədd artmış və dolayisilə vuruşmalar, münəqışələr, atışmalar çoxalaraq komandan acudanlarına [adyutantlarına] və hətta müsəlləh zabıtaya da müqabilə edilir.

Könüllü orduya verilən 257 və 311 nömrəli əmrnamələrə tövfiqən [uyğun olaraq] əsgəri intizama riayət edilməsini Rostov və Naxçıvan şəhərlərində olan Cənubi Rusiya qüvəyi-müsəlləhəsi əsakerindən tələb edirəm.”

Əmrnamənin axırında denilir ki, əsgəri intizam inqilabdan irəlki bir qayda ilə qalmalıdır. Hər kəs intizamı müxtəl etmək [pozmaq] istəsə, şiddətli surətdə cəzalanacaqdır.

TÜRKİYƏDƏ

Askvitin bəyanatı

Londrada vüqu bulan bir ictimada [yığıncaqda] sabiq Rəisi-nüzzar [Baş nazir] müsyö Askvit Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] məqsədi-ümumiyyəsinə [ümumi məqsədlərini] təsdiqən bir qərar təklif etmiş və bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] bəyanatda bulunmuşdur:

“Mütərikənin əqdindən [atəşkəsin imzalanmasından] bəri bir sənə keçdiyi halda, Cəmiyyəti-Əqvam saheyi-həqiqətə isalına [gerçəkləşdirilməsinə] [şübhə] edilən bir fikirdən ibarət bulunurdu. Bu gün Sülh Konfransı müzakirətinin vədlərlə mali müzakirə və məsaisinin nəyə müncər olduğunu [müzakirələrinin və səylərinin nə ilə nəticələndiyini] bəyan edə biləcək bir halda bulunuruz. Bütün bu məsai [səylər], kamali-etinə ilə tənzim edilmiş olan məvaddi havi [böyük etinayla hazırlanan maddələrdən ibarət] mətin [məhkəm, etibarlı] bir Cəmiyyəti-Əqvam müahidəsinə [sazişinə] müncər olmuş [gətirib çıxarmış] və əvvəlcə də hökumət bu müahidəyə iştirak etdiyi kimi, bilaxirə də [sonradan da] 12 hökumət məzkur [adı çəkilən] Cəmiyyətə daxil olmaq üzrə dəvət edilmişdir. Əhvali-hazirədən hər nə şəkildə çıxacaq olarsa-olsun, yeni bir Rusiya yaxında məzkur müahidəyə imza edənlər miyanında [arasında] bulunacaqdır.”

Xətib [natiq], mütəəqibən [ardınca, sonra] bu müahidənin Cəmiyyəti-Əqvam tarixində birinci fəslə təşkil eylədiyindən bəhslə, [bu] böyük təcrübədə müvəffəqiyyət və ya ədəmi-müvəffəqiyyət [uğursuzluq], hökumətlərdən ziyadə əqvama [xalqlara] istinad etdiyini bəyan etmişdir. Bilaxirə [daha sonra] Askvit, üfəqün ləəqəl [ən az] 12 nöqtəsində daima təcəssüm edən fırtına buludlarına işarətlə, Cəmiyyəti-Əqvamın məruz qaldığı müşkülət və məvanidən [maneələrdən] əqvami-cahan [dünya xalqları] sayəsində bilfeil [həqiqətən] qurtulmaq mümkün olduğunu dərmian etdikdən [meydana atdıqdan] sonra demişdir ki:

“Cəmiyyəti-Əqvam müahidəsi ehkamının [sazişi hökmlərinin] məcburi və məri [qüvvədə] olması 1914 sənəsində vüqu bulan beynəlmiləl cinayətin fikrinə mane olacaqdır. Fəqət kağız üzərində bulunan bu müahidə ehkamının məcburi və məri olması vicdani-ümumi və aləmi-mədəniyyət əfkari-ümumiyyəsinin müzahirətinə mütəvəqqifdir [ümumi vicdana və mədəni dünya ictimaiyyətinin köməyinə bağlıdır].

Cəmiyyəti-Əqvam əzasından [üzvlərindən] hər birinə siyasi və iqtisadi sahələrdə istiqbalına [gələcəyinə] hakim olmaq üçün sərbəstiyi-tam verilməlidir.

Təslihatın təmdidi [silahlanmanın davam etməsi] ən bir mühüm məsələ təşkil etməkdədir. Təslihatda rəqabətdən sərf-nəzər edildiyi [vaz keçildiyi] təqdirdə, beynəlmiləl ehtirasat [ehtiraslar] tamamən əqamətə [uğursuzluğa] düşər olacaq və bu surətlə beynəlmiləl məsailin [problemlərin] həlli kəsb etmiş [qazanmış,

aldə etmiş] bulunacaqdır. Cəmiyyəti-Əqvamın əvvəlbə-əvvəl ifa edəcəyi vəzifə təslihatın tövsisinə [silahlanmanın yayılmasına] nəhayət verməkdir.”

Mütəəqibən lord Robert Sesil Cəmiyyəti-Əqvam haqqında bəzi mütaliə sərdi ilə [bəzi düşüncələrini ifadə etməklə], Cəmiyyəti-Əqvamın təsəvvürdən ibarət olmayıb, bir əmri-mühəqqəq [gerçəkləşmiş bir iş] olduğunu və beynəlmiləl ixtilafata tamamilən nəhayət verməsə belə, bu kimi ixtilafatın tənəqüsünə müdarı [azalmasına səbəb; azalmasına köməyi] olacağını və millətlər arasındakı rəqabət yerinə beynəlmiləl bir mütarikə [atəşkəs; sülh] hüsula gətirəcəyini bəyan etmişdir. *“Payam”*

Sülhün təsdiqi

Paris, 14 təşrini-əvvəl, bazar ertəsi günü

Fransa Rəisi-cümhuru Almaniya ilə əqd edilmiş olan Versay müahidəyi-sülhiyyəsi [sülh sazişi] ilə 28 həziran [iyun] 1919 tarixində Versayda imza edilmiş olan vəsaiqi-sairəni [digər sənədləri] Fransa naminə imza etmişdir.

Məzkur müahidə [haqqında danışılan saziş] ilə Britaniya və İtaliyanın müahidəyi-sülhiyyəni təsdiq etdiklərinə dair olan övraqın rəsmi-tövdisi [sənədlərin təhvil verilməsi mərasimi] Xariciyyə Nəzarətində icra ediləcəkdir.

Təsdiqi mütəzəmmin övraqdan [təsdiq ediləsi sənədlərdən] İngiltərəyə aid olan birincisi Parisə vürud etmişsə [gəlmişsə] də, ikincisi[ni] yarın Parisə vüruduna intizar edilən müsyö Tittininin gətirəcəyinə ehtimal verilir.

Almaniyanın təsdiq məzbətəsi [pro-

tokolu] ağustosdan bəri Xariciyyə Nəzarətində bulunur. Binaənileyh [ona görə], pəncşənbə [cümə axşamı] günü tövdi müamiləsi [təhvilvermə prosesi] icra edilə biləcəkdir. Müahidəyi-sülhiyyə mövci-bincə [sülh sazişinə əsasən], müahidənin dörd dövlət tərəfindən təsdiq edildiyini mübəyyin olaraq [meydana qoyan] birinci zəbtnamə tənzim ediləcək və zəbtnamənin tarixi-tənzimindən [yazıldığı tarixdən] etibarən müahidə tərəfeyni-aqideyn [imzalayan tərəflər] arasında məri [qüvvədə] olacaqdır.

İngiltərə bəhriyyə büdcəsi

Londra, 12 təşrini-əvvəl

Səlahiyyətə bir mənəbdən təmin edildiyinə nəzərən, Bəhriyyə Nəzarəti [Donanma Nazirliyi] məsarif büdcəsində 60 hərbiyyədə və 7 təyyarədə 25 milyon ingilis lirəsi təsərrüf [qənaət] hasil olmuşdur.

DAĞISTAN ƏHVALI

Dərbənd övzası

Srağagün idarəmizə, bir neçə gün bundan əqdəm [qabaq] olmazın zəhmət və məşəqqətlə Dərbənddən çıxmış olan bir neçə əşxas [şəxslər] gəlib, Dərbənd övzası [vəziyyəti] haqqında aşağıdakı məlumatı vermişlərdir:

Dərbənd şəhərini əldə etmək üçün Könüllü ordu ilə dağıstanlılar arasında 23 günlük bir müharibə olmuşdur. Könüllü ordu qüvvəsi dağıstanlılar qüvvəsindən çox olduğu üçün müharibə nəticəsində dağıstanlılar Dərbəndi buraxıb dağlara çəkilməyə məcbur olmuşlardır. Mühari-

bə zamanında hər gündə mindən ziyadə toplardan atəş açılırdı. Şəhərdə evlərin çox hissəsi top atəşinə məruz qalmış və yanmışdılar. Yanan və təxrib edilən evlərin miqdarı məlum deyildir. Evlərin bir çoxları talan və qarət edildiyindən, evlərdə ev müxəlləfatı [şeyləri] və əşyalarından heç bir şey qalmamışdır, cümləsi Könüllü ordu nəfəratı [əsgərləri] tərəfindən aparılmışdır. Könüllü ordu nəfəratının həyasızlığı o dərəcəyə çatmış ki, hətta talan və qarət qorxusundan əhalinin yerdə gizlətməmiş olduqları malları dəxi yerləri qazıyıb tapır və aparılmışlar.

Şəhər əhalisindən bir çoxunu güllələmişlərdir. Zabitlər ciblərində ip gəzdərilib hər kimi istəyirlərsə, boğazdan asdırır və ya gülləbaran edirlər. Böylə rəzalət və həqarətləri yapan, zənn edilməsin ki, yalnız könüllü ordu zabitanıdır. Bunlar yalnız olsaydılar, bir deyəcəyimiz olmazdı. Lakin bu zabitlər arasında müsəlman zabitləri də vardır. Bunlar müsəlman əhaliyə müavinət etməkdənsə, biləks [əksinə], Könüllü ordu zabitan və nəfəratından daha betər zülüm və əziyyətlər etməkdədirlər.

Məsələn, müsəlman zabitanından Mirzəqadı Tabasaranski öz oğlu Baxış ilə bir çox müsəlman evlərini, o cümlədən Axund Molla Dadaş namın [adlı şəxsin] evini qarət edib, odununa kimi aparmışlardır.

Könüllü ordu bu saat Dərbənd şəhərində ağalıq etməkdədir. Müsəlman əhalisinə çörək verməyirlər.

Keçmiş təşrini-əvvəl [oktyabrın] təxminən 25-də Könüllü ordu ilə dağıstanlılar arasında böyük vuruşma vəqə olub, Könüllü ordu böyük tələfat vermiş və

dağıstanlılar yenidən dağlara çəkilmişlərdir. Berekidə dəmiryol dağıstanlılar tərəfindən təxrib edilmişdir. Dağıstanlılar bu vuruşmada o qədər tələfat verməmişlərdir.

Bütün bu sözləri nəql edən əşxas Dərbənddən Bakıya qaçıb gələrkən, yolda Könüllü ordu tərəfindən qarət edilmiş və cümlə var-yoxları onlar tərəfindən alınmışdır.

Dərbənd altında

Təşrini-əvvəl 10-11-də olan axırncı vuruşmadan sonra şəhər Könüllü ordu əlinə keçmiş və bizim hissələr ricət etmişlərdir [geri çəkilmişlər]. Biz yenidən şəhəri ələ gətirmək təşəbbüsünə girişmədik. Buna da səbəb qiyamçılar qüvvəsinin azlığı və Könüllü ordu qüvvəsinin çoxluğu deyildir. Çünki Dərbənd mühafizəsi ancaq iki Terek kazak taboru ilə bu günlərdə gəlib çatmış olan Abşeron taborundan ibarətdir. Bunun səbəbi şəhəri yenidən topa tutdurub büsbütün təxrib etmək istəmədiyimizdəndir. Onsuz da şəhərin bütün yuxarı hissəsi Könüllü ordunun dənizdən atdıqları toplardan təxrib edilmişdir. Yenidən də Dərbənd üstünə yürüş etmək şəhəri[n] büsbütün və axırncı olaraq təxrib edilməsinə səbəb olmaq deməkdir. Zira Könüllü ordunun dənizdən atdıqları toplar şəhərə çatır, qiyamçılar tərəfindən atılan toplar isə uzaqatan toplar olmadığından böylə qüvvəyə malik deyildirlər. Hərgah uzaqatan toplar qiyamçılar əlində olsaydı, Könüllü ordu gəmilərinə sahilə yaxınlaşmağa yol verməzlərdi.

Təşrini-əvvəl 23-də Könüllü ordu nəfəratı [əsgərləri] Dərbəndin 5 fərsəx

şimalında olan Salobov kəndi tərəfində dərin bir kəşfiyyat əməliyyatına iqlam edərlər [girişərlər]. Mitralyozla kəşfiyyatçılar kəndə yaxınlaşar və qiyamçılar tərəfindən bunlara mitralyoz və silah atəşləri açılmaqla qarşılanırlar. Yüz nəfərdən ibarət olan kəşfiyyat dəstəsi böylə müqavimətə düşər olduqlarını gördükdə, ricət etməyə məcbur olurlar. Qiyamçılar ricət edən Könüllü ordu nəfəratını təqib etmədikləri üçün mitralyozlarını götürüb Dərbəndə çıxmışlardır. Bir az bundan əqdəm [qabaq], təşirini-əvvəlin 20-də Dərbəndin 18 fərsəx şimalında Petrovsk [Mahaçqala] tərəfə olan dəmiryol kənarındaki Məhəmmədqala kəndinə Dərbənddən bir zirehli qatar çıxar. Bu qatar kəndi top atəşinə tutaraq bir qədər əsgər çıxarmış və bunlar kəndi işğal etmişlərdir. Qiyamçılar kəndin işğal edildiyi xəbərini aldığı kimi, kənd üzərinə yürüş edib Könüllü nəfəratını oradan çıxarmışlardır. Könüllülər getdikləri əsnasında kəndi yandırmışlardır.

Qiyamçıların Dağıstan içərisinə sıxışdırılması üçün heç bir iqlamata [təşəbbüsə] girişməmişlərdir.

Dərbənd-Petrovsk dəmiryol xətti zirehli qatarlar tərəfindən mühafizə edilir. Bununla bərabər, buna baxmayaraq qiyamçılar dəmiryol xəttini təxrib etdiklərindən, Könüllü ordu zirehli qatarları həmişə yolların təmir işlərini mühafizə eyləməkdədirlər.

Qiyamçıların ruhu yüksək və aralarında sülhə dair heç bir şey müşahidə edilməyir.

Zirehli qatarın tutulması

Gecə, təşirini-əvvəlin 25-də Petro-

vskdan Dərbəndə mütəvəccihən [doğru] bir zirehli qatar yola çıxır. Eyni vaxtda Dərbənddən zirehli qatar qarşısına bir yarım-zirehli və bir qədər də mal daşıyan qatarlar çıxarlar. Dərbənd şəhərinə ərzaq və mühümmat götürülməsi qət edildiyindən [kəsildiyindən] çörəyin gırvənkəsi 25-30 manata qalxdığı üçün Dərbənddən çıxan qatarlar[ın] ətraf kəndlərdə olan taxılı cəm etmək məqsədilə götürüldükləri məlum olur.

Petrovskdan çıxmış zirehli qatarın vəzifəsi isə bunların mühafizəsi, ərzaq həcz [müsadirə] edilməsi istənilən kəndləri qorxuya salmaq imiş. Məhəmmədqalada bu iki qatar yek-digərinə [bir-birinə] rast gələrlər.

Gizlənmiş olan dağıstanlıların kəşfiyyatçıları qatarı silah və mitralyoz atəşinə basarlar. Dərbənddən gəlmiş olan qatar bir qədərdən sonra üsyançılar atəşi altında övdət edər [geri qayıdar]. Petrovskdan gələn qatar isə geri qayıtmaq istədikdə yolun təxrib edildiyi kəşf olunur, qatar dayanar.

Axırda qatar özünün gücsüz və getmək imkan xaricində olduğunu və heç bir tərəfdən müavinət edilməyəcəyini gördükdə, bütün qatar əhli qatarla bərabər təslim olarlar. Qiyamçılar öz adamları ilə qatarı təchiz edib hərbi hazırlığa gətirdikdən sonra N mövqifində [stansiyasında] qoyarlar. Bununla bərabər, vuruşma qurtardıqdan sonra yeni gəlmiş olan qiyamçılar məlumatı ilə Məhəmmədqaladan Dərbəndə qədər 18 fərsəx tulunda [uzunluğunda] dəmiryol təxrib edilmişdir. Qatar[d]a alınmış olan əsirlər dəmiryoldan xeyli uzaq kəndlərə aparılmışlardır.

Balıq götürmək üçün

Təşirini-əvvəlin 26-da Dərbənd yaxınlığında olan bağlarda boçkalarda saxlanmış olan balıq ehtiyatını almaq üçün paraxod sahilə yanaşaraq, 25 əmələ və saldat, kaputan müavini və bir zabiti qaraya [quruya] çıxarar və bunların balıq götürəcəklərini gözlər.

Bu yerdən bir qədər uzağa meşələrdə qiyamçılar gizlənmiş imişlər. Gizlənmiş olan qiyamçılar paraxodu atəşə tutarlar. Atəşə məruz qalan paraxod sahilə çıxarmış adamların gəlməsini gözləməyərək dənizə tərəf yönəlmişdir. Qarada qalmış olanlar paraxodun getdiyini və müdafiənin nəticəsiz olduğunu gördükdə təslim olmaq əlaməti olaraq yaylıq qalxızarlar. Qiyamçılar onları əsir almışlardır.

KRİM VƏ KÖNÜLLÜ ORDU

Böyük Rusiya inqilabının ilk günündən bəri milli və mədəni muxtariyyətlərinin və istiqlali-millilərinin tanılması üçün düzgün təşkilatlarla mübarizə meydanına atılan Krım türklərinin başlarına gəlməyən bəla qalmadı. Gözəl vətənləri qaç dəfədir zalım bolşeviklərin, canavar könüllülərin murdar çizmələri ilə çeynəndi [tapdalandı], qaç dəfədir milli idarələri qovuldu, cavan gəncləri qırıldı, qadın və qızları həqarət edildi.

Gərək sağlar və gərəksə sollar tərəfindən Krım türklərinə yapılan bu zülüm və həqarətlər, 136 sənədən bəri təqib edilən çarlıq siyasətinin ikinci bir şəkildə davamından başqa heç bir şey deyildi.

Bu dəfə Denikin ordusu və kadetlər bolşeviklərə rəhmət oxutdurdular. Heç olmazsa, bolşeviklər, zahir[ən] olsun, Krımın istiqlaliyyətini tanıdılar, Krım Şuralar Cümhuriyyətinin doqquz komissarından beşini tatarsdan təyin etdilər. Böyləliklə, millətin malı, canı və namusunu da bir dərəcəyə qədər təhti-təminə [təminat altına] aldılar. Lakin könüllülər Krıma gəlincə, iş tamamilə başqalaşdı.

Bolşeviklərin üsuli-idarəsindən bezən və bizar olan krımlılar Kolçakın bəyannaməsinə ümid bağlayır, Könüllü ordu tərəfindən, heç olmazsa, milli və mədəni muxtariyyətlərinin tanılacağını ümid edirlər. Lakin könüllülərin Krıma ayaq basdıqlarıyla, işin iç üzünü bütün çıpaqlığı ilə anladılar və acı bir həqiqət qarşısında bulundular.

Könüllü ordu tərəfindən Krım türklərinə xitabən yazılan bəyannamələrdə Krımda heç bir müstəqil hökumətin təşəkkül edəmməyəcəyi və bütün idarənin general-qubernatora aid olduğu söylənməklə bərabər, şovinist millətçilər tərəfindən aldatılan “sadiq və müti” Krım təbəəsi Böyük Rusiya əməli [ideali] uğrunda hər bə dəvət edilir və təhdid olunurdu.

Arası çox keçmədi. Denikin, general Şilling və Krım valisi qraf Tatışev, hökumətlərindən aldıkları əmrləri tətbiqə qoyuldular. Demokrasi əsasatına qurulan zemstvo və şəhər idarələri – ki bunlarda əksəriyyəti artıq tatarlar təşkil edirdi – qovulub, Nikolay dövründəki müəssisələr iqamə edildi [qoyuldu; quruldu].

Bu xeyirli bir fal [əlamət] sayılmazdı. Bunu Krım gəncliyi və bilxassə milli idarə

başında duranlar anlamış və milli işlərimizə əks getməyi kəndilərinə bir şüar edinən mirzələrin satın alındıqlarını öyrənmişdilər. Buna binaən [buna görə], gizli olaraq təşviqata girişildi və milli idarəni yıxmaq üçün vaqə olan təşəbbüsatdan millətin xəbərdar edilməsinə çalışıldı.

Bunların heç biri fayda vermədi. Olacaq oldu, milli hüququmuza təcavüz edildi. Həyatı-ictimaiyyəməizə qarşı böyük bir cinayət daha yapıldı. Ağustos ibtidalarında [əvvəllərində] milli idarəmiz general Şillingin bir əmri ilə qapadıldı. Romanovlar zamanındakı məhkəməyi-şəriyyə [şəriət məhkəməsi] və yüz minlərcə desyatinlik torpaqlarımızın batmasına və qaib olmasına yardım edən “Övqaf [Vəqflər] Komissiyası” iqamə edildi. Bunlardan birinə Səlamət Mirzə Kırımçakski namında birisi və digərinə isə bir dolandırıcıdan [fırıldaqçıdan] başqa bir şey olmayan Süleyman Mirzə Kırım-tayev təyin edildi.

İştə, bütün dünyaya qarşı demokratiya və “kiçik millətlər”in hüququna riayətkar olduqlarını elan edən kadetlər, üç yüz min Kırım türkünün müqəddəratını böylə həll etmək istədilər.

Artıq kırımlıların vicdani-milliləri bu cinayətlərə qarşı biganə qalammazdı və qalmadı. Kırımın hər bucağında əhali qələyana [həyəcana] gəldi. Yüzlərcə köylərdən və şəhərlərdən protestolar yağmağa başladı. Bolşeviklərə qarşı gəndərilmək üzrə cəbrən [zorla] alınan əsgərlərdən mütəşəkkil firqələr [ibarət diviziyalar] protesto məqamında dağıldılar və evlərinə döndülər.

Bu həyəcani-milli daşqını qarşısında şaşırən qubernator və general Şilling, Məclisi-Müəssisəna [Təsisçilər Məclisinə] qədər milli işləri idarə etmək üçün bir syezdin [qurultayın] dəvət ediləcəyini elan etdi. Sentyabr ortalarında əqdi-ictimə edən bu syezdin – düşmənin təbirincə – qurultaycılardan, milli firqə ərkanından [milli partiya adamlarından] ibarət olması onun da qovulmasına səbəb oldu.

Denikin və kompaniyası tərəfindən tutulan siyasətin nəticəsində Kırım türklərinin bütün təşkilati-milliyələri alt-üst oldu, həyatı-ictimaiyyələri pozuldu, yeni təşkil olunan məktəbləri, darülmüəllimin [pedaqoji məktəb] və sənaye yurdları, mədrəsələri, çocuq bağçaları – həpsinin taleyi havada asılı qaldı. Və əfkari-ümumiyyəni tənvir edəcək [ictimaiyyəti məlumatlandıracaq, işıqlandıracaq] mətbuat belə qapadıldı.

Bir tərəfdə Romanovlar zamanını xatırladan bu cinayətləri yaparkən, digər tərəfdə Avropa əfkari-ümumiyyəsinə [ictimaiyyətinə] və bütün dünyaya demokratiya tərəfdarı olduqlarını elan edən könüllülər, bolşeviklərin canavarlığından, vəhşətindən bəhs edirlər və kəndi yapıdıqlarını isə hər nasıl olursasun, örtməyə və gizləməyə çalışırlar.

Ayaq basdıqları yerdə ot bitirməyən bu canavarların, yaxıb-yıxmaqdan başqa heç bir şey bilməyən və zamanın ruhundan bixəbər olan bu haydudların [quldurların] hərəkət və fəaliyyətinə isə Avropa biqeyd qalmaqda və göz yummadadır və hər dürlü canavarlığa müstəid [qabil] könüllülərə isə durmadan yardım vermədədirlər.

Bir qaç ay əvvəli İstanbuldakı bəzi Kırım gənclərinin Müttəfiq hökumətlərinin müəssillərinə [nüməyəndələrinə] verdikləri müxtirənin [yazılı müraciətin] cavabsız qalması və hər dürlü protestoya laqeyd hərəkət edilməsi Denikin və partiyasını şımartdıqca şımartdı.

Son vaxtlarda Krimda yapılmadan zülüm, rəva görülmədən vəhşət qalmadı. Başqa əməllər [ideallar] uğrunda müharibəyə getmədən imtina edən Kırım köylərində təxribat icra edildi. Qiymətli əşyalar götürüldü, qadın və qızlara həqarət edildi, pək çox gənclər canavarcasına döyüldü və şəhid edildilər və hələ milli və mədəni mərkəzimiz olan Baxçasarayda əhali inqizisiyon məzəliminə [inkvizisiya zülmünə] uğradıldı. Şanlı bir tarixin yeganə xatirəsi olan Xan sarayında mitinq əqd olunacağı [baş tutacağı] bəhanəsi ilə dəvət olunan silahsız əhali tufəng qundaqları və qırbaclarla döyüldü. Və ən sonra Kırımın münəvvər [ziyalı] gəncləri, fədakar camaat xadimləri təqib edilməyə və həbs olunmağa başlandı.

Təbii, bu böylə davam edəmməzdi. Demokrasi əməlləri [arzuları] öldürüləmməz, vicdan və arzuvi-milli söndürələmməz və susdurulammazdı. Bundan 15 gün əvvəli İstanbula gələn kırımlıların söylədiklərinə baxılırsa, Ukraynada meydana gələn ixtilaldan bilistifadə [istifadə edərək], Kırım milli və siyasi demokratiya təşkilatı birləşərək, demokratiya müəssisətinə iadəyə [müəssisələrini geri qaytarmağa] müvəffəq olmuşlardır. Radiolar da oynanmaqda olan gülünclü faciənin bir fəsli, bir pərdəsi daha qapanmaqda olduğunu bildirən xəbərlərlə bunu təyid [təsdiq] etməkdədirlər.

Böylə ağır dəqiqələrdə belə kırımlılar növmid və bədbin deyildirlər. Kırım gəncliyi artıq mədəni bir türk dünyasının yaşayacağını ümid etməkdə və gənc bir türk məmləkətinin əsarətdən qurtulduğuna sevinməkdədirlər. Böylə qəsvətli [kədərli, sıxıntılı] günlərində kırımlılar, azərbaycanlı türk qardaşlarının müvəffəqiyyətləri ilə mütəsəlli olmaqda [təsəlli tapmaqda] ikən, türk elini birləşdirəcək bu türk cümhuriyyətinin istiqlalıyyətini və payidar [əbədi] olmasını bütün varlıqları ilə arzu və təmənnə etməkdədirlər.

Osman Zəki

GENERAL HARBORD HEYƏTİNİN İSTANBULDA BƏYANATI

Amerika Rəisi-cümhuru mister Vilson tərəfindən Anadolu və Qafqaziyada təhqiqat və tədqiqat yapmaq üzrə ezam edilən general Harbord və heyəti əxirən [bu yaxınlarda] İstanbula övdət etmişdir [qayıtmışdır].

Amerikanın Türkiyə və Qafqaziyadakı münasibətində böyük bir təsiri olacaq işbu general Harbord və heyətinin səyahət və tədqiqatının nəticələrini bilmək faydalıdır.

Heyət İstanbula övdət etdikdən sonra, İstanbula çıxan “Türk dünyası” qəzetəsinin bir mühərriri bu heyətə mənsub ərkandan [şəxslərdən] birisi ilə mülaqat [söhbət] etmişdir. Mühərrir ilə cərəyan edən mühavirəni [müsahibəni] “Türk dünyası” qəzetəsindən alıb aşağıda dərc edirik:

- *Səyahətiniz haqqında məlumat lütf edərmişiniz?*

- Səyahətimiz arzumuz daxilində cərəyan etmişdir.

Heydərpaşadan əzimet [yola düşmə] tariximiz olan 7 eylülün 30 eylülə qədər müxtəlif şəhərlər dolaşdıq. Konyadan etibarən Adana, Hələb şəhərlərini gördük. İraqa keçdik, oradan avtomobil ilə Mardin, Diyarbəkir, Xarput, Malatya, Sivas, Ərzincan, Həsənqalaya getdik. Eylülün 30-da Ermənistan hüduunu keçdik.

Heyət əzasından [üzvlərindən] general Mak-Koy Ərzurumdan atla Bayzidə və oradan avtomobil ilə Uluqışla, Amasiya və Trabzona getdi. Heyətin digər ərkanı [adamları] da Sarıqamış təriqi [yolu] ilə Qarğı, Kağızman, Qulk şəhərlərinə, oradan da Eçmiədzinə getdilər. Burada erməni katolikosu ilə görüşdülər. İrəvana keçdilər. Nəhayət, Tiflis təriqi ilə Bakıya əzimet və oradan da təkrar Tiflis və Batum təriqi ilə Dərsəadətə övdət etdilər [qayıtdılar].

- *Səyahət və tədqiqatınızın həqiqi qayəsi nə idi?*

- Səyahətə münhəsirən [sadəcə olaraq] Rəisi-cümhur müsyö Vilsonun əmri ilə çıxdıq. Rəis Vilson Türkiyə haqqında bir qərarı-qəti ittax edilməzdən [qəti qərar alınmazdan] əvvəl Anadolunun; və Amerikanın əlaqədar olması arzusu izhar edilən Qafqaziya[nın] əhvali-hazirəsinə dair həqiqi təfsilat almaq istəmiş və Anadolunun siyasi, əsgəri, iqtisadi, ictimai, irqi, zirai [kənd təsərrüfatı] və ticari əhvalı haqqında məhəllində [yerində] əmiq [dərin] tədqiqat və tətəbböatda [araşdırmalarda] bulunmaq üzrə heyətimizi təşkil və ezam etmişdir.

Heyət hər tərəfdə əhali haqqında təfsilat aldı, Anadolunun yolları, şoseləri, körpüləri, mövcud şöməndüfərləri [dəmiryolları] və yol inşaat[ı] şəraitini, məmləkətin zirai və sənaye şəraitini, xəzaini-təbiiyyəsini [təbii sərvətlərini] tədqiqlə, inşasına lüzum görməli şöməndüfərlər idi. Bütün bu təfsilatı mübəyyin olaraq [açıqca ifadə etmək üzrə] tənzim edəcəyimiz raporu bizzat [şəxsən] rəis Vilsona təqdim edəcəyiz.

- *Bir aylıq səyahətiniz bu qədər vase məsailin [geniş məsələlərin] tədqiqinə kifayət etdimi?*

- Vaqıən [doğrudan da], bu məsailin hər biri xüsusi və vase birər zəmini-tətəbbö [tədqiqat sahəsi] təşkil edir. Lakin heyət hər şöbədə kəsbi-şöhrət etmiş [şöhrət qazanmış] 40 qədər mütəxəssisdən mütəşəkkil [ibarət] olduğuna görə, bu qədər müddət içində hər fəslin əsasatını [əsas prinsiplərini] təyin etmək imkanı təslim edilər [verildilər]. Səyahətimizi daha uzun müddət təmddid etsəydik [uzatsaydıq], o əsasat eyni qalaraq yalnız təfərrüatı təmiq etmiş [dərinləşdirmiş] olacaqdıq.

- *Rəis Vilson cənablarını bu tədqiqatı icra etdirməyə sövq edən əsbab [səbəblər]?*

- Amerikalılar bir çox daxili məsələlərlə məşğuldur. Sülh Konfransının iniqadından [açılmasından] bəri Şərqdə Amerikaya bir çox vəzifələr təklif edilir. Amerikalılar bu vəzifələrin kəndilərinə nə kimi fədakarlıqlar təhmil eyləyəcəyini [yükləyəcəyini] bilmək istərlər. Bununla bərabər, amerikalılar xəyalata qapılmaqsızın iş görməyi bir üsul ittax etmişlərdir [qəbul etmişlər]. İştə, bu əsbab

dolayısıyladır ki, Şərqdə bir vəzifə dərdə etməzdən [öz öhdəsinə götürməzdən] əvvəl əhvali-məhəlliyəni [yerli vəziyyəti] və bunun ilcaatını [gətirəcəyi məcburiyyətləri] anlamağa lüzum görülmüşdür.

- *Qafqaziyada hənuz hali-təşəkküldə bulunan hökumətlər üçün fəzlə fədakarlıq ixtiyar etmək lazımmıdır?*

- Pək müxtəlif ənasirdən [ünsürlərdən] mütəşəkkil olan Qafqaziyada bu gün mövcud olan ehtirasatı-milliyə [milli ehtiraslar] orada qüvvətli bir əlin mövcudiyətinə ehtiyac göstərir.

- *Məmləkətimizi nasıl buldunuz?*

- Səyahət etdiyimiz həvalidə [yerlərdə] hərbin çox dərin təsirlər buraxdığını gördük. Hər ünsür mütəzərrir olmuş [ziyan çəkmiş], eyni zamanda türklərin də müharibədən çox zəhmət çəkdiyinə qane olduq. Kürdlərin o qədər mütəəssir olmadığı anlaşılır. Anadolu vase bir sərvəti-təbiiyyə [geniş bir təbii sərvətlər] xəzinəsi halındadır. Bu sənə hər tərəfdə qayət böyük bir feyiz [bolluq] və bərekət var, lakin nəqliyyat məfqud [yoxdur]. Səbəbi də vəsaitin yoxluğundan ziyadə, mövcud vəsaiti-nəqliyyənin hüsn-istimal [səmərəli istifadə] edilməməsidir. Siz türklər Belçika kimi sənaye millət və məmləkəti olmağa həvəs etməyiniz. Çünki məmləkətdə bəyaz kömür mədəni pək az. Sonra, kömür mədənləriniz pək məhdud. Məmləkətiniz bir ziraət [kənd təsərrüfatı] məmləkətidir. Münbit torpaqlarınız ən vəfakar müininiz [dəstəkciniz] olacaqdır. Heyvanat yetişdirə bilərsiniz. Anadolunun heç bir yerində eyi bir yol görmədik. Bir tərəfdə əhali feyiz və bərekət içində məsud yaşarkən, bir tərə

aşırı yerdəkilər yolsuzluq həsəbi [səbəbi] ilə bədəvi [çöllü] bir halda səfalət içində.

- *Təşkilatı-milliyə ilə təmas etdinizmi?*

- Əvət, Sivasda Mustafa Kamal paşa və bəzi ərkan [şəxslər] ilə, keçdiyimiz digər şəhərlərdə də təşkilata mənsub mütəəddid [çoxsaylı] zabitlərlə. Həpsi Anadolunun ümum əhalisi kimi bizi böyük bir nəzakət və nəcabətlə istiqbal etdilər [qarşıladılar], təşkilat haqqında izahat verdilər. Milli təşkilatın təzi-hüsul [və] inkişafına [meydana çıxma və inkişaf etmə təzini] görə Avropaya qarşı ... bir təzi-siyasət iltizam edildiyi [mənimsənil-diyi] görülür. Mən bunu xüsusi fikrimcə, məşru [qanuni] bir təzi-siyasət ədd [hesab] edirəm.

- *Heyətiniz şəhərimizdə çox qalacaqmı?*

- Önümüzdəki pərşənbə günü Parisə mütəvəccihən əzimetimiz müqərrərdir [Parisə doğru yola düşməyimiz qərara alınmışdır]. Oradan Amerikaya gedərək raporumuzu Rəisi-cümhura təqdim edəcəyiz.

- *Raporunuzdan Sülh Konfransı məlumatdar olmayacaqmı?*

- Sülh Konfransına məmur Amerika heyəti-mürəxxəsəsinə [nüməyəndə heyətinə] raporumuzun bir surətini buraxmamız möhtəməldir [ehtimal olunur]. Ancaq biz doğrudan-doğruya rəis müsyö Vilson tərəfindən məmur edildiyimiz üçün mərci'miz [müraciət edəcəyimiz məqam] bizzat [şəxsən] rəisdir. Rapor da ona aiddir.

- *Raporun mahiyyəti haqqında məlumat verə biləmişiniz?*

- Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu babda izahat verəmməyəcəyəm. Ancaq Amerika əfkari-ümumiyyəsinə tənvirə [ictimaiyyətinə məlumatlandırmağa] xidmət edəcəyi şübhəsizdir. Amerikalılar bu Uzaq Şərq həvalisini şimdüyə qədər böyük bir əlaqədarlıqla tətəbbö [tədqiq] etməmişdir. Bizim tədqiqatımız məmləkətimizə xeyli məlumat verə biləcəkdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Hərbiyyə nazirinin mülazimi-ula [birinci leytenant] Ağəli bəy Zülfüqarova ikiqat təqaüd maaşının verilməsi haqqındakı təqriri isteməsi [yazılı müraciətinin dinlənməsi] nəticəsində, yeni təqaüd nizamnaməsi hazırlanincaya [qədər] məzkura [deyilən şəxsə] ikiqat, yəni sənədə 1812 manat təqaüd maaşı verilməsi qərara alınmışdır.

- Maliyyə nazirinin neftçilərə verilən istiqraz vaxtının təmdidi [uzadılması] haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır:

1) Azərbaycan Dövləti Bankına icazə verilsin ki:

a) Vaxtla məhdud etməyərək altı aylıq istiqraz versin;

b) Bu vaxtadək verilmiş istiqraza da bu qərarı təşmil [şamil] etməli;

c) Əvvəllərdə verilmiş istiqrazların vaxtını da – borcluların təşəbbüsatları olarsa – təcil etməli [təxirə salmalı], fəqət hökumətin 17 eylül qərarıdadı mövcibincə [qərarıdadına əsasən], rəhn kimi veriləcək neftin yarı qiyməti verilməsi şərtidir.

- Ərazi nazirinin qanun layihəsi ilə istənilən məbləğ hesabına 50,000 manat buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan buraxılması qərara alınmışdır.

- Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] Vükəla Şurası katibinin xəstəliyindən naşi [ötrü] məzuniyyət isteməsi haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində mumaileyhə [haqqında danışılan şəxsə] 4 aylıq məzuniyyətə, tədavi [müalicə] üçün 16,000 manat buraxılması təhti-qərara alınmışdır.

- Ədliyyə nazirinin Gəncə Nahiyə Məhkəməsi əzası [üzvü] Şahparayan ilə Antonovun xidmətlərindən əzli [azad edilməsi] haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, mumaileyhlərin [haqqında danışılan şəxslərin] xəstəlik və ixtiyarlığından naşi xidmətlərindən əzli ilə təqaüd nizamnaməsi təsdiqinədək hər birinə 22,800 manat verilsin.

- Daxiliyyə nazirinin, Gəncə polis mühafizinin 75 nəfər artırılması və məsarifat üçün 280,000 manat təxsis edilməsi [ayrılması] haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində qanun layihəsinin təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılması qərara alınmışdır.

- Ərazi nazirinin Torpaq Tənzimatı [islahatı] şöbəsi fəaliyyətinin bir ay da təcil edib [təxirə salıb] və bundan ötrü də 72,000 manat buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində təcilə icazə və istənilən məbləğin 70 milyonluq fondan verilməsini qərara almışdır.

- Ədliyyə naziri müavinin Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən həbsxanalara 1918-ci [sənə] zərfində buraxılan su ücrəti ver-

mək üçün 31,122 manat 4 qəpik buraxılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində Ədliyyə nazirinə suyun qiymətini təyin etməyin tapşırılması qərara alınmışdır.

- Ərazi nazirinin Prişib torpaq məntəqəsi xidmətçilərinin azalması, yeni vəzifələr təsis və əski xidmətçilərə məvacib vermək haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində: 1) bütün xidmətçilərə iyul və ağustos ayları məvaciblərinin verilməsi; 2) təşrinə-əvvəl birindən xidmətçiləri azaltmaq və yeni vəzifələr təsisinin tapşırılması qərara alınmışdır.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Maliyyə və Bütçə komitəsi sədri Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri [Xudadad bəy] Məlikaslanov həzrətlərinə müraciətən [müraciət edərək] rica etmişdir ki, fəhlələr-müəssisədarlar əlaqəsi[ni] tənzim edəcək nizamnaməyə (müştərək müqavilənaməyə) müstəcəl [təcili] bir surətdə baxılması üçün lazımı tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

- Əkmək emalatxanaları xidmətçiləri Məsai Nəzarətinə müraciətlə məlum etmişlərdir ki, emalatxana sahibləri müştərək müqavilənaməyə riayət etməkdən imtina etmişlərdir. İttifaq, məsələ haqqında lazımı tədabir ittixazını rica etmişdir.

- Məsai Nəzarəti Bakı qradonaçalnikinə müraciətlə, məhbus Anaşkin haqqında məlumat istəmişdi. Qradonaçalnik cənabları Nəzarətə məlum etmişdir ki,

Daxiliyyə Nəzarətinin əmri mövcibincə, Anaşkinin həbs vaxtı altı aya qədər, yəni 1920-ci [sənə] 14 yanvarınadək artmışdır.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsindən

- Bələdiyyə İdarəsinin 1 təşrinə-sanisindəki iclasında Səhiyyə şöbəsi üzvünün 4-cü xəstəxana əşyasının müvəqqəti olaraq şəhər xəstəxanalarına verilməsi haqqındakı təqriri nəticəsində, istəniləcəyi zaman xüsusi övraq [sənəd; siyahı] üzrə əşya buraxılması qərara alınmışdır.

- Bələdiyyə İdarəsinin həyatında olan fligelin [əlavə tikilinin] kütübxana üçün hazırlanması haqqındakı təqriri nəticəsində, Memariyyə şöbəsinə fligelin kütübxana üçün təmir olunması tapşırılması qərara alınmışdır.

- Bələdiyyə İdarəsinin Su Yolları şöbəsi üzvünün Dövləti Teatro yaxınlığında iki ədəd böyük çapda yanğın su musluğu [krani] qayırılması haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində, Dövləti Teatroya musluq qayırılmasına icazə verilməsi qərara alınmışdır.

- Bələdiyyə İdarəsinin 1-ci şöbəsi üzvünün göyərti bazar[ın]da alış-verişçilərin çoxalmasından dolayı yeni alış-veriş dairəsi təyini haqqındakı təqriri isteməsi nəticəsində qərara alınmışdır ki, Beloye caddəsi, 5-ci və 6-cı Zavağzalı küçələrin arasındakı meydançada, tətəhirat [təmizləmə] kamerası yanındakı meydançada alış-veriş etməyə icazə verilsin.

Yeni su yolu

Varvarinskaya soqaq sakinləri Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən, o küçədə su yolu çəkmək haqqında təşəbbüsatda bulunmuşdular. Bələdiyyə İdarəsi 22 sajn uzunluğunda olacaq işbu yolun çəkilməsi üçün 4,600 [manat] sərf etməyi qərara almışdır.

Yeni bazar

Elektriçeskaya Sila Cəmiyyəti yaxınlığında 1-ci Bayıl soqağında olan meydança[nın] Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən müvəqqəti bazar şəklinə salınması qərara alınmışdır.

Neftçilər İttifaqı və Bələdiyyə İdarəsi

Neftçilər İttifaqı Bələdiyyə İdarəsinə müraciətlə, Suraxanı şollar su yolundan bir qol çəkilməsini rica etmişdi. Bələdiyyə İdarəsi layihə və qeyri məsarifat üçün İttifaqdan 25,000 manat verməyi təklif etmişdi.

Neftçilər İttifaqı kəndi rəyini vermişdir. Layihə tərtib verildikdən sonra müqavilənamə əqd edilərək Suraxaniya su yolu çəkiləcəkdir.

Mavərayi-Bəhri-Xəzərdə [Zakaspiyskdə]

İşbu təşri-saninin 3-də Tazəşəhərdən gəlmiş bir mühəndis, bolşeviklər tərəfində müharibə etmiş mitralyoz komandanı kapitan Odinsov ilə etdiyi müsahibəsini böylə təsvir edir:

Odinsov təşri-saninin [oktyabrın] 22-də bütün divizionu ilə əsir düşmüşdür.

Daşkənddə həyat adi çərçivəsindən çıxmışdır. Axşam saat 9-da küçələrdə hərəkət qət edilir [kəsilir]. Mağaza və xü-

susi dükanlar qapanmışdır. Fəna çörək 52 qəpikdən satılırsa da, ət 8 və 18 manata tapmaq pək müşküldür. Çiyid yağının girvənkəsi 30 manat, cövərin girvənkəsi 50 manat.

Romanov pulları məhəlli [yerli] pullardan 8 dəfə baha satılır.

Şəhərdə olan 200 dəri zavodlarının heç biri çalışmayıdır.

Elektrik işığı fəqət dövləti müəssisələrə verilir. Şəhərdən çıxan fəhlələrə kəndiləri ilə heç bir şey aparmağa icazə verilməyir.

İclas

Çaharşənbə günü təşri-saninin 5-də axşam saat 7-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin idarəsi iclası təyin edilmişdir.

Təkbiz

Dağıstanda könüllü ikinci taborunun komandanı Camal bəyin məcruh və ya məqtul olduğu [yaralandığı və ya öldüyü] haqqındaki şayiəti tamamilə təkbiz edirik.

Feldşerdən şikayət

Göyçay qəzasının Əlvənd mahalı köylərinin camaatı, onlara təyin edilmiş feldşer Karbatyevdən Bakı qubernatoruna şikayət etmişlər ki, məzkur [adı çəkilən] feldşer camaatdan rüşvət almaq və cürbəcür əziyyətlər etməkdədir. Binaənileyh [ona görə], Karbatyevin ixrac edilməsini qubernatordan rica etmişlərdir.

Camaat vergisi

Göyçay qəza qazısı qəza qaimmə-

qamına [qəza rəisinə] xəbər vermişdir ki, qəzanın pıxod mollalarının məişəti həmişə camaat vergisi ilə təmin edilərkən, indi Ərəbşahverdi köyü camaatı işbu vergidən imtina edirlər. Binaənileyh, qazı qaimməqamdan rica etmişdir ki, çəltik vaxtı olmağa görə, mollalar üçün çəltikdən vergi toplanmasına icazə versinlər. Qəza qaimməqamı isə bu xüsusda Bakı qubernatoruna müraciətlə, qubernatorun bu xüsusda icazəsinə intizar olunmaqdadır.

BİRJADA

Kerenski minlik 990-1070 manata qədər, 250-lik kəndi qiymətindən 3 faiz və xırda 15 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1700 manata qədər, yüzlüyü 250-400 manata qədər və xırda isə 50-90 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 195 manat və Zaqafqaz bonu min manata 12 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 930 manat, altun onluq 1050 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1020 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR**“Müsəvat”da****Təshih [düzəliş]**

Qəzetəmizin keçən 313-cü nömrəsində “Bakı xəbərləri” qismində “Müsəvat” sərlovhəli xəbərdə təşri-saninin

1-də Tağıyev fabrikasında intixab [seçki] üçün Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] “Müsəvat” tərəfindən Cavad bəy Məlik-Yeqanovun dəvət olunduğu dərc edilmişdi. Lakin bu xəbəri böylə təshih etmək lazımdır:

Tağıyev fabrikasında fəhlələr miyanında [arasında] əmələ gəlmiş ixtilaf xüsusunda təşri-saninin 1-də Məsai Nəzarəti idarəsində müzakirə edilmək üçün Nəzarət, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsəvat” tərəfindən nümayəndə olaraq işbu müzakirədə iştirak etmək üçün fabrika komitəsi sədri Cavad bəy Məlik-Yeqanovu dəvət etmişdir.

Lakin Cavad bəy Məlik-Yeqanov Lənkeranda olduğu cəhətdəndir ki, “Müsəvat”ın Bakı komitəsi işbu müzakirəni bir həftə təxirə salmağı Məsai Nəzarətindən xahiş etmişdir.

Ərəb Həmyə kəndində

Quba qəzasının Ərəb Həmyə kəndində təşri-saninin [oktyabrın] 25-də “Müsəvat” firqəsi şöbəsinin Mirhidayət Mirdamadzadənin sədarəti və Molla Məhəmmədmusa Molla Zeynalabdinzadənin katibliyi ilə iclası vaqə bulmuşdur.

Məsaili-yövmiyyənin [gündəlikdəki məsələlərin] birisi də Ərəb Həmyə kəndində məktəb açılması idi. Bu xüsusda bir çox müzakirə edildikdən sonra qərar verilmişdir ki, Bakıdakı mərkəzi “Müsəvat”a müraciətlə təmənnə edilsin ki, firqə, Maarif Nəzarəti tərəfindən Ərəb Həmyə köyünə bir müəllim verilməsi haqqında təşəbbüsat yapsın. Mərkəz isə bu xüsusda məktubən [yazılı olaraq] xalq məktəbləri müfəttişinə müraciətdə bulunmuşdur.

Lənkəranda

Lənkəran qəzasının Qızılağac qəryəsi [kəndi] camaatı mərkəzi “Müsavat”a xəbər vermişdir ki, Qızılağacda içməli şirin su olmadığından, əhalinin bir çoxu quyular və göl suyu işlətdiyindən, camaat miyanında [arasında] cürbəcür xəstəliklər intişar etməkdədir [yayılmaktadır].

Binaənileyh [ona görə], əhali “Müsavat”dan rica etmişdir ki, qəryənin iki verstliyində olan şirin suyun Qızılağaca çıxarılması haqqında firqə lazımı təşəbbüsdə bulunsun. Buna görə firqə Türük və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] müraciət etmişdir.

CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏDƏ**Bir oğlan tapılmışdır**

Təşrinin əvvəlində 3-də gecə Təzəpir məscidi həyatından bir nəfər polis məmurunu 2 yaşında bir uşaq bulmuşdur. Çocuğu 3-cü polis idarəsinə götürdükdə, pristav onu Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə göndərmişdir. Cəmiyyət çocuğu qəbul edib, yetimlər yurduna göndərmişdir.

Axalkalaxdan teleqraf

Axalkalaxdan qaçqınlar müvəkkili Əhməd Ağayev Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə təşrinin-saninin 3-ü tarixi ilə böylə bir teleqraf göndərmişdir:

Qars mülhəqatına [ətrafına] bir çox ac və biəlac İrəvan müsəlman qaçqınları səyyalət [axınları] gəlməkdədir. Yerli camaat kəndisi aclıq çəkməklə bərabər, yatalaq xəstəliyinin təhdidində olarkən, qaçqınlara ərzaq bulunmayı. Çörəyin

puđu 500 manat olub, yenə bulunmayı. Gürcüstandan Azərbaycan torpağına 10,000 (on min) nəfər qaçqının buraxılması haqqında binagüzarlıq edilməsini [sərəncam verilməsini] rica edirəm. Erməni təriqləri [yolları] ilə gedən qaçqınlara ermənilər tərəfindən ənvai [cürbəcür] zəhmət və azarlar edilir. Gürcüstan hökuməti isə qaçqınları ərzaq cəhətindən yerlərində təmin etməyə mümaniat [maneçilik] edir.

Qaçqınlar müvəkkili: Əhməd Ağayev

Qaçqınlara himayə

Hacı Aslan Məcidov aşpaz dükanında şagird saxlamaq üçün qaçqınlardan Məşhədi Məhəmmədbağır Elbəyi oğlunu Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşdür.

Qaçqınlardan Zəhra Məşhədi Məhəmmədbağır qızını Bakı sakini Məşhədi Paşaquluzadə, Rəhim Məhəmmədqulu oğlunu Şeyx Qəni Axundzadə və Lətif Ağə oğlunu bəradərani-Hüseynzadələr [Hüseynzadə qardaşları] evlərində saxlamaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyədən götürmüşlərdir.

Qaçqın bir övrət vəfat etmişdir

Səfa məktəbində olan qaçqınlardan bir nəfər övrət vəfat etdiyinə cəhət, Cəmiyyəti-Xeyriyyə məzkurənin dəfni üçün Kərbəlayı Ağə Molla Zeynalabdin oğluna 70 manat para vermişdir.

2 min manat ianə

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] idarəsi təşrinin-saninin 3-ü tarixi ilə Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinə məktubən [yazılı

surətdə] xəbər vermişdir ki, Ağəkərim Axundov qaçqınlar üçün 2,000 manat ianə etmişdir. Cəmiyyət bu məbləği “Azərbaycan” qəzetəsi kontorundan ala bilər.

Dərbənd qaçqınları

Dərbənd qaçqınlarından məşhur dərbənddən çıxan Məşhədi Mərdanın əyalına 2 nəfər səğir [kiçik] uşaqları ilə belə 150 manat, Mirzəəğə Məşhədi Məhəmmədamin oğluna 50 manat, Muxtar Mirzəhüseyn oğluna səğir bacısı ilə 100 manat, Bilqeyisə 2 uşaqları ilə 150 manat, Seyid Səkinə Mirhəniyə qızına 3 nəfər səğir uşaqları ilə 200 manat və Məşhədi Seyid Rza Mirabdulla oğluna 6 nəfər uşaqları ilə 350 manat Cəmiyyəti-Xeyriyyə tərəfindən ianə verilmişdir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Müdiri-möhtərəm!

“Azərbaycan” qəzetəsinin keçən nömrələrindən birində Salyan şəhər idarəsi tərəfindən cənab qubernatora yazılmışdı ki, guya Salyan şəhər pristavı və qeyri məmurlar özbaşlarına hərəkət edib, Salyandan kənara taxıl çıxarmağa qoymayırlar. Bəli, doğrudur, Salyandan taxıl çıxarmağa qoymamışıq. İşbu sənə 3 oktyabr tarixli 119 nömrəli, Hərbiyyə dairəsindən aldığımız əmr mövcubincə [əmrə əsasən] qoymamışıq, nəinki özbaşımıza hərəkət etmişik və bir də Krasnovodskiyə və İrana göndərilən taxılları tutmuşuq, nəinki Bakıya. Buna binaən [buna görə], şəhər idarəsinin bəməzində qubernatora yazdığı yalandan ibarət

olub, genə deyirəm, bəlkə özbaşına hərəkət edən şəhər idarəsi ola ki, belə məntiqsiz yalanları, düşünməmiş və həqiqətinə varmamış yazır.

Salyan şəhər pristavı:

Yusif bəy Hacıyev

Xəzər dənizində posta, sənişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovska-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Doktor İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoluqları qəbul edir. Hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

**Berlin Darülfünunu doktoru
S. İ. Kopelioviç**

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnler üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

**Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası
Gövhər xanım Qazızadə**

Vəzi-həml edənler hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

**Doktor
M. İ. Lurye**

Əmrazi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

**İstanbul doktor və bakterioloqu
Nazim bəy Hüseynzadə**

Sifilis, terbiy, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası.

Telefon nömrə: 49-87.

1470

**Təbib
Əmir bəy Aslanov**

Qəbul edir naxoşları (daxiliyyə və cildiyə) axşam saat 4-dən 6-yədək. Adres: Ofiserski küçədə (Nikolayevski küçənin küncündə) nömrə 6. Telefon 41-14.

11430

**Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)**

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir.

Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi.

Çahaşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonu küçə, nömrə 6.

7444

Elan

Heyəti-mütəşəbbisə [təşəbbüs qrupu] təklifi ilə yekşənbə [bazar] günü noyabr ayının 2-də axşam saat 6-da Dum meydanında Fəhlə Klubunun qarşısında olan “Müsavət” firqəsinin odasına əhvali-hazirəyə dair bir para mühüm məsələlərin müzakirəsi üçün İrəvan quberniyasının islam əhalisi dəvət olunur.

14001

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətləri tərəfindən verilən icazənamələrlə ixrac olunan neft və qeyri şeylərin əvəzində cürbəcür malların gətirilməsi üçün Nəzarətlərlə müqavilənamələr bağlayıb və bu müqavilənamələrə əməl etməyən zəvata [şəxslərə] Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti məlum edir:

1) Zəmanəti və girovu olan müqavilənamələrin əmələ gətirilməsi üçün möhlət almaqdan ötrü sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq Nəzarət indində [nəzdində] istidada [xahişdə] bulunub və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi barəsində Nəzarətlə etilafa [razılığa] girməlidirlər.

2) Şərti cəriməli müqavilənamələrdən ötrü yuxarıda zikr olunan möhləti almaq və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi üçün sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq müqavilənamələrdə göstərilən şərti cərimə qədəri girov və yainki zəmanət verməlidirlər.

Yuxarıda zikr olunanlara əməl etməyən zəvata müqavilənamələr mövcubincə [əsasında] iqameyi-dava (isk) veriləcəkdir [məhkəmə iddiası qaldırılacaqdır].

*İmza etdi nazir: [Ağa] Əminov,
müdir: [Abbasəli] Makinski*

T-312

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə məlum edir ki, hökumətin həmin oktyabr ayının 13-də olan qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], pambıq toxumlarının əcnəbi məmləkətlərə ixrac gömrüyü 3-10 manatacan artırılıb, geri və malların əvəzi olunmaq şərtlərindən azad edilməsi ilə bərabər, Nəzarətin xüsusi icazənamələri ilə bu malın ixracına müsaidə verilmişdir. Zikr olunan toxumların ixracı üçün icazənamə almaq arzusunda olan zəvət

[şəxslər] həmin noyabr ayının 15-dək Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verməlidirlər.

29 oktyabr 1919 sənə

Nazir: [Ağa] Əminov

Müdir: [Abbasəli bəy] Makinski

T-314

Təcili satılır

Açarlı qayıq çamadan və karton, Nijni-Priyut küçəsində 137 nömrəli evdə, Paradnı xod [Əsas giriş], sol tərəfdən görmək olar saat 9-dan axşam 5-ədək.

14015

Elan

Bazarnı küçədə Bəradərani-Həsənovun [Həsənov qardaşlarının] dükənində satılır Bəradərani-Qasimovun fabrikasından çıxan mallar: çubuq tənəkəsi, maxorka və burnotu.

11471

Otaq axtarıram

Krımli gənc bir müsəlmana bir otaq lazımdır. Otaq əvəzinə ailə uşaqlarına türkçə, rusca və ərəbcə dərs verə bilər.

Adres: “Təbriz” mehmanxanası, nömrə 13.

14014

**Mirzə Abbas Abbaszadənin
“BİRİNCİ KİTAB”**

Adlı yeni tərtib əlifba və qiraət kitabı milli rəsmlər, ərəb və fars sözlərindən xali [təmizlənmiş; uzaq] milli məvaddi-tədrisiyyələr [tədris materialları] əlavəsi ilə Hökumət mətbəəsində çap olunub satışa çıxdı. Qiyməti cildsiz 12 manat, külliyyətlə alanlara on manatdan veriləcək.

Adres: Gəncədə Sənət caddəsi, nömrə 11.

Mirzə Abbas Abbaszadə

14008

* * *

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Gəncə quberniyasında kənd təbiblik vəzifəsi üçün təbirləri dəvət edir bu şərtlərlə: məvacib ayda 2,900 rublə; təyin olana yol və qeyri xərclər – subaylara aylıq məvacibin ¼ hissəsi və külfətlilərə məvacibin yarısı, təyin olunan yerəcn yol xərci də verilir. Arzu edənlər kənd tibb şöbəsinə müraciət etməlidirlər. (Naberejnaya küçə, nömrə 33).

T-309

Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Qismi-rəsmi

səh. 85. “1 təşrini-sani 1919”: qəzetdə səhvən “1 təşrini əvvəl 1919” getmişdir.

Qonşuluq

səh. 87. “bir bu qədər ... salır”: nöqtələrin yerindəki sözlər oxunmur; burada “bir bu qədər çətinləşdirir; get-gələ salır; sabah-sabaha salır” mənasında sözlər olmalıdır.

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 89. “Çünki 3-ncü maddə ləğv olmadı”: qəzetdə “ləğv” yerinə “qəbul” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 90. “General Drozdovski adına olan zirehli qatar”: Cənubi Rusiya Silahlı Qüvvələrinə məxsus yüngül zirehli qatar. 1919-cu ilin mayında Donbasda aqıvardiyaçılar üçün hazırlanmışdı.

Qəzetələrdən

səh. 92. “Priazovski kray”: Rusyanın Rostov-na-Donu şəhərində 1891-1920-ci illərdə nəşr olunan qəzet.

“Naxçıvan (Don)”: Naxçıvan-na-Donu şəhəri nəzərdə tutulur; keçmişdə Don çayının sağ sahilində şəhər olmuşdur; hal-hazırda Rostov-na-Donu şəhərinin bir hissəsidir.

Türkiyədə

səh. 93. “əvvəlcə də hökumət bu müahidəyə iştirak etdiyi kimi”: “də” yerinə güman ki, bir rəqəm olmalı idi.

“bilfeil qurtulmaq”: qəzetdə “bilfeil” sözü təhrif edilmişdir.

“beynəlmiləl məsailin həlli kəsb etmiş bulunacaqdır”: güman ki, “həlli” sözündən əvvəl bir söz itmişdir.

Dağıstan əhvalı

səh. 95. “Apşeron taboru”: Rusiya imperiyası ordusunun Dağıstandakı hərbi hissəsi.

General Harbord heyətinin İstanbulda bəyanatı

səh. 100. “Heydərpaşa”: İstanbulun Avropa tərəfində bölgə; Heydərpaşa Dəmir-yol vağzalında burada yerləşir.

“Dərsəadət” (hərfən: “səadət qapısı”): Osmanlı dövründə İstanbul şəhərini ifadə etmək məqsədi ilə işlədilmişdir.

səh. 101. “Avropaya qarşı ... bir tərzi-siyasət”: nöqtələrin yerində bir söz silinmişdir; silinən söz “sərasər” [başdan-baş; bütövlükdə] sözü ola bilər.

Vükəla Şurasında

səh. 102. “1) Azərbaycan Dövləti Bankına icazə verilsin ki”: bundan sonrakı maddələr qəzetdə köhnə əlifbanın hərf sırasına uyğun olaraq “əlif, be, pe” kimi işarələnmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 103. “Beloye caddəsi”: qəzetdə belə getmişdir; güman ki, “Balaxanskoye caddəsi” (indiki Xətai prospekti) olmalı idi.

Səh. 104. “Varvarinskaya soqaq”: Bakıda, Həqiqət Rzayeva küçəsi.

“1-ci Bayıl”: Bakıda, indiki Neftçi Qurban Abbasov küçəsi.

“Tazəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

səh. 105. “prixod”: camaatın hesabına saxlanan dini icma.

Firqələr və cəmiyyətlər

səh. 105. “Ərəb Həmyə”: Quba qəzasının kəndi; indiki Böyük Həmyə kəndi (Siyəzən

rayonu). Qəzetdə səhvən “Ərəb Həmid” getmişdir.

İdarəyə məktub

səh. 107. “Krasnovodsk” (yaxud Krasnovodski): indiki Türkmənistanın Türkmənbaşı şəhərinin 1993-cü ilə qədərki rəsmi adı.

Təcili satılır

səh. 109. “Nijni-Priyut”: Bakıda, indiki Süleyman Rəhimov küçəsi.